

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!

ЛЕЗГИ

Газет

1920 – йисалай акъатзава

№ 13 (11126) хемис 4 – апрель, 2024 – йис

WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет «Дагпечатдин» киоскрай – 16 манат

Гъар садан уьмуьр багъа я

Хийр ЭМИРОВ

Дагъустан Республикадин Къил Сергей Меликова 2-апрелдиз йикъан кар алай месэлайриз талукъ совещание тухвана. Абурук акатзавай: гъукумдин органар агъалийрин арзайриз килигун; мяденрикай хкудзавай къиметлу шейэриз талукъ кIвалах хъсанарун; Белгороддин областдай атанвай аялар къабулунин, абуруз яшайишдин шартIар арадал гъунин кIвалах тешкилун; газдин сертификация тавунвай тадаракар ишлемишзавай ва кIвалер, цехар чпи чпиз газдин линейрик ку-тазвай дуьшубшар чирзавай рейдрин нетижаяр къун.

Дагъустандиз Белгороддин областдай 500-ев агакна аялар атанва. Абуру ина ялни яда, кIелунарни давамарда. Аялар къабулнавай шартIарикай РД-дин вице-премьер Муслим Телякавова суьгбетна. Областдай атанвай аялриз Махачкъаладин вокзалдик рикIел аламукъдай хътин шад къаршиламишун тешкилна, ахпа абуру махсус улакъра аваз чкайрал агакнарна.

Аялризни абурухъ галайбуруз «Солнечный берег» лагерда ва Махачкъаладинни Дербентдин школайра-интернатра къулай шартIар тешкилнава. Вири аялриз духтурар килигна ва гъар садан тIварцихъ социальный паспорт гъазурна. 1-апрелдилай аялри школайра кIелунин кIвалахни тешкилнава. Республикадин зегъметдин ва яшайишдин рекъяй вилик финин министрстводин векилар мугъманар авай вири чкайриз фена, анра гъаларихъ галаз таниш хъана.

Мугъманрин игътияр фикирда къу-

на, республикадин бюджетдик герек къадар такъатар кухтада. Алай вахтунда абуру лазим тир вири шейэралди таъмин я. Мергъяматлувили фондарни чпин хивез къачунвай алава харжар арадал атанвайдени рикIел хуьзва. Сергей Меликова Белгороддин аялар культурадин, спортдин мярекатриз активвилелди желб авунин тапшуругъ гана.

Сергей Меликован тапшуругъдалди кIиле тухвай рейдери дуьздак акъудайвал, Дагъустанда газ ишлемишунин къайда чIурнавай 5,5 агъзур дуьшубшар винел акъудна. Алай йисан къве вацра, алатай йисан нетижайрив гекъиайла, ахтармишунар гзаф кIиле тухвана. Абуру алай йисан январдиз Махачкъалада арадал атай газ хъиткъинай дуьшубшидилай гъуьгъуниз тешкилна. А чIавуз тамам са хизан телефон хъанай. Иесиди кIвал вичивичиз газдин линиядик кутунвай.

23-январдилай 2-апрелдиз пешекарри 31 агъзур абонент ахтармишна. Малум хъайивал, 1,5 агъзур абонентди чпин кIвалер, кархана, майишатар законсузвилелди газдин сетрик кутунвай. 4 агъзур касди чпин дараматра сертификация тавунвай газдин тадаракар эцигнавай. Идан гъакъиндай республикадин энергетикадин ва тарифрин рекъяй министр Марат Шихалиева малумарна. Инсанриз хата хкатзавай чIурувилерик вуч акатзавай лагъайтIа, ишлемишзавай газ акъатзавай гурмагъар, вентиляциядин каналар законди истемишзавай къайда да туькуьр тавун, къецепатан уьлквейрин пичер (каминар) эцигун, сертификация тавунвай шлангар ишлемишун.

«Газпром межрегионгаз Махачкала» компаниядин генеральный директор Ризван Мурадова хабар гайивал, газдихъ га-

лаз алакълу организацири яшайишда газ ишлемишунин хатасузвал таъминарун патал чалимишвалзава. Ада лагъайвал, компаниядин пешекарри технический рекъяй къуллугъ авуниз талукъ икIрарар кутIуннавай хуси ва гзаф квартирайрикай ибарат кIвалера ишлемишзавай газдин тадаракар ахтармишзава.

Къенин йикъалди 400 агъзур абонентдин патахъай жавабдарвал «Газпром газораспределение Дагестан» ва «Газпром газораспределение Махачкала» идарайрин хиве ава. Икъван гагда технический рекъяй къуллугъ авунин 350 агъзур икIрар кутIуннава. Ида 80,3 процент тешкилзава, - лагъана Р. Мурадова.

С.Меликова муьштерияр газдикай хкуд тавунал, хатасузвал таъминарунал ва закондин бинедаллаз газ ишлемишдай шартIар тешкилунал фикир желбна.

«РикIел хуьх, юлдашар, дуьздаказ гилиг тавунвай шланг хкудунихъ галаз сад хъиз, объектар гзадалди таъминарунин кIвалахни законди истемишзавайвал кIиле тухун тешкила. И везифа чи вилик Россиядин Президентди эцигнава. Ахтармишунар кIиле тухудайла, газдин сетрикай хкуднавай вири абонентриз талукъ месэляяр муниципалитетрихъ галаз санал гъялдайвал хъурай. Чаз коммерциядин итижрилай гъар са дагъустанвидин уьмуьр ва сагъламвал багъа я», - лагъана региондин Къили.

Мярекатдал Сергей Меликова РД-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъяй вилик финин министрстводин вилик гзаф аялар авай хизанриз куьмек гудай республикадин Фонд тешкилунын месэла эцигна.

«Гзаф аялар авай хизанриз чпин хуси такъатрикай куьмек гуз кланзавай гзаф ксар ава», - лагъана региондин къили.

Нумрадай кIела:

УьМУЬР

Еке жавабдарвилелди

1980-йисара Гъамид Сефербеговича райисполкомдин планрин отделдин начальнивиле, райПО-дин председателвиле ва Къурагърин хуьруьн Советдин председателвиле кIвалахна. Пенсиядиз фидалди, къуд йисуз мад нисиярдай заводдин коллективдиз регъбервал гана. Гъихътин жавабдар везифаяр вичин хиве тунатIани, Гъамидова абуру баркалла алаз тамамарна.

» 4

МЕДЕНИЯТ

«Лекърен мугъ» этнолагерь кардик акатда

Карчи, меценат Садикъ Гъасанова лезги жемиятдихъ галаз санал цинин гатуз Къурагъ райондин КIурийрин хуьре аялрин милли лагерь ачухун къетIнава. Гъиле къунвай и хъсан кардикай чна адахъ галаз ихтилат авуна.

» 5

УьМУЬР

7,5 процентдин хкажда

Дагъустандин Яшайишдин фондунин пресс-къуллугъди малумарзавайвал, 1-апрелдилай уьлкведи яшайишдин пенсия 7,5 процентдин хкажда. Дагъустанда и пенсия 120 агъзурдалай виниз агъалийри къачузва.

» 6

ОБРАЗОВАНИЕ

Муаллимрин хизан - виридаз чешне

«Муаллим, вич куз, масадаз ишигъ гузвай шем я», - лагъанай XIX асирда яшамии хъайи Италиядин шаир Джованни Руффиниди. Ингъе Агъмед Мирзоевича ва Марият Зиявудиновнади масадбуруз ишигъ гуз, талукъ тирвал, 53 ва 46 йис я. Икъван йисара ашкъидалди кIвалахал физвай ва шадвилелди кIвализ хквезвай абуру бахтлу ксар я.

» 8

ЭДЕБИЯТ

Сулейман - А. Агъеван ахтармишунра

Агъед Агъаева СтIал Сулейманан яратмишунриз ганвай къимет а девирдин литературоведенидин шартIарихъ ва дережадихъ галаз алакълу тир. Классикрин эдебиятдин ирсиниз къимет гудайла, алим тарихдин вакъиайриз гъахълу къимет гунин принципрал бинеламиш хъанвай.

» 10

ХАБАРАТ

Текийрин хва

Ставрополда авай лезгийрикай, ватанэгълийрин алакълурикай суьгбет ая лагъайла, Герей Алимурадова аз ана вишлайни гзаф ксарикай ибарат тир чпин кIватIал арадал гъанвайдакай ихтилатна. Куьмек герек атайбуруз куьмек гузва, да-тIана сад-садахъ галаз алакълуда жезва.

» 12

Цийикла туклуур хыйида

Чи мухбир

2-апрелдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова 2024-йисуз республикада агъалияр целди таъминарунин месэладиз талукъарнавай совещание кыле тухвана. Ана Махачкъала, Каспийск, Дербент шегьерин, са жерге министерствойринни ведомствойрин кылеры иштиракна.

А.Абдулмуслимова кьейд авурвал, республикадин вири муниципалитетар тамамдиз целди таъминарун региондин инфраструктура вилик тухунин жигьетдай къабулнавай стратегиядин пай я. Гъавилляй и хиле кылиз акъудзавай проектирни кьетлен фикир гузва.

Совещанидал малум хъайивал, 2027-йисалди Дагъустанда коммунальный кьурулушар цийи хъууниз саки 34 млрд манатдив агакьна

пулдин такъатар чара ийида. Абурукай 32 млрд манат федеральный бюджетдин гьисабдай я.

РД-дин премьер-министрди хабар гайивал, республикадин кылевайбуруз, федеральный ва региондин госпрограммайрин сергытра аваз, пулдин алава такъатар желбдай мумкинвал хъана. Кылди къачуртла, и такъатрихъ, федеральный дережадин «Чистая вода» проектдин сергытра аваз, ярговилел 32 километр алай «Чиркей-Буйнакск» водовод эцигна.

«Капитальный эцигунрикай рахайтла, чун республикадин вилик акъвазнавай виридалайни хци месэлайрикай сад гялуниз мукъва хъанва - Махачкъала ва Каспийск шегьерин цин кьурулушар цийикла туклуур хъуун. Идалайни гъейри, Чиркей-Махачкъала-Каспийск водоводдин проектдиз талукъ мярекатарни кыле тухуз эгечнава», - лагъана А.Абдулмуслимова.

Гегеншдиз - РД-дин Гьукуматдин сайтдай келиз жеда.

Куьрелди

Агъмед МАГЪМУДОВ

6-апрелдиз Дербентда Дагъустандин Кыл Сергей Меликован тварцихъай члехи ифтар кыле фида. Ана 9 мусурман уьлкведин векилрини иштиракдайвал я.

РД-дин Кылин пресс-кьуллугъди хабар гузвайвал, абурун арада Бангладеш, Малайзия, Пакистан, Къазахстан, Мавритания, Иран, Ирак, Туркия, Узбекистан ва масабур ава.

Сивер хуьнин вацраз талукъарнавай и мярекат Н.Генжевидин тварцихъ галай паркуна тешкилда. Адан сергытра аваз нашидар тамамарда, Къуръан хуралай чизвайбурун арада уьлкведин дережада аваз кыле тухвай конкурсдин гъалибчирив савкъатар вахкуда ва итижлу маса серенжемар тешкилда.

Хабарар

Гъазурайди - Муса АГЪМЕДОВ

Цийи улакьар гана

Дагъустанди чкадин здравоохраненидин идараяр патал санитарный транспортдин 42 уьлчме маса къачуна. Идакай РД-дин Гьукуматдин телеграмканалди хабар гузва.

Чешмеди кьейдзавайвал, цийи улакьар республикадин медицинадин идарайриз пайнава, Абурукай са къадарбуз республикадин дагълух хуьрериз рекъе тунва.

Цийи улакьар начагъ агъалияр, духтурар санай масанализ тухун, анализар ва биоматериалар, дарманар герек тир чкайрив агакьарун ва духтурханайрин, поликлиникайрин маса игътияжризни талукъ серенжемар кылиз акъудун патал ишлемишда.

РД-дин премьер-министр Абдулмуслим Абдулмуслимова хабар гайивал, цийи машина «Здравоохранение» милли проектдин сергытра аваз къачуна. Адан гафаралди, 2024-йисуз республикадин здравоохраненидин идарайриз санитарный транспортдин 158 уьлчме рекъе тун пландик кутунва (абурун сиягъдик винидихъ къалурнавай 42 машинни акатзава). И макъсадриз 178 миллион манатдив агакьна пулдин такъатар чара ийида.

Такъатар бес жезвач

Дагъустандиз нубатда акъвазнавай муьгътеж ксар яшайишдин квалералди таъминарун патал пулдин такъатар бес жезвач. Идакай, РД-дин эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр Александр Нестерован гафарал асаслу яб, «Дагъустандин экономика» телеграм-каналди хабар гузва.

2025-йисуз Дагъустандин Тахо-Годидин тварцихъ галай Милли музей арадал гъайидалай инихъ 100 йис тамам жеда. РД-дин Кыл Сергей Меликован Узасдал асаслу яз, и вакъиа республикадин дережада аваз кьейддайвал я.

РД-дин медениятдин министр Зарема Бутаевади хабар гайивал, Дагъустанда музейдин 100 йисаз талукъарнавай фильм гъазурда. Идалайни гъейри, музейдин тарихдикай ктаб акъудда, махсус выставкаяр тешкилда, илимдинни тежрибадин конференцияр кыле тухуда.

Сив хуьнин суварихъ галаз алакьалу яз, апрелдин 10, 11, 12-йикъар кваллах тийидайбуз яз малумарда. Идакай саласа юкьуз Махачкъалада кыле феийи совещанидал Сергей Меликова хабар гана.

РД-дин Муфтиятдин пресс-кьуллугъдин делилралди, Сив хуьнин сувар тахминан 10-апрелдал ацалтзава.

Чешмеди делилралди, республикада нубатда акъвазнавайбурун къадар йисалай-суз артух жезва. Алай вахтунда абурун къадар 63 агъзур касдив агакьнава. Абурун арадай 6 агъзурдалай виниз агъалияр набутар ва набут аялар авайбуз я.

А.Нестерова кьейдзавайвал, республикадин бюджетдай ахъайзавай такъатар - 300 миллион манат - и серенжем тамамдаказ кылиз акъудун патал бес жезвач. Гъик хь, яшайишдин квалерин 1 кв. метрдин кьимет жкаж хъуниди субсидиядалди таъминариз жезвай агъалийрин къадарни тимил жезва.

Гуьзчивилик жедайвал

Кеферпатан Кавказдин федеральный университетда теплицаяр идара ийидай цийи жуьредин кьурулуш туклуурнава. Идакай РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводин телеграм-каналди хабар гузва.

Чешмеди кьейдзавайвал, «акъуллу теплицадин» ва веб-интерфейсдин чешне (прототип) арадал гъана акъалтарнава. И такъат туклуурнавайбурун гафаралди, интеллектуальный кьурулушдивай теплицайра гъавадин шартлар (микрклимат) гуьзчивилик кутаз жеда. И кваллах ада чимивилин рекъемар, ламувал, гъавадин состав ва кар алай маса делилар ахтармишуналди ва абур къайдадик кутуналди кыле тухуда.

Ведомстводин телеграм-каналди гъакни хабар гузвайвал, теплицайра эцигнавай датчикри накъвадин ламувилин дережа гъи гьалда аватла ва набататриз цихъ авай игътияждикай датана делилар агакьарда. И карди вахт-вахтунда набататриз яд гудай, ам артух ишлемишун лап агъа кланин рекъемдал гъидай, накъвадик гъаф ламувал акатунин вилик пад къадай мумкинвал гуда.

Кылин редактордин гаф

Мукъаятвал квадармир!

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

Са шумуд йис идалай вилик Дагъустан уьлкведа терроризмдин жигьетдай хаталувал авай регионрикай сад тир. Чпи чеб хьиткьинарзавайбуз, къанун-къайда хуьзвай органрин векилрин чандиз къаст ийизвайбуз, гъаф инсанар кватл жезвай чкайра терактар кыле тухузвайбуз... Рикле члуру къастар авай къанлуяр себеб яз, гъаф хизанрин кыилел бедбахтвилер атана. Терроризмдин вилик пад кун патал Дагъустанда гъаф къадар серенжемар къабулна. Нетижанда гъаларни дегиш хъана: эхиримжи са шумуд йисуз республикада теракт хъайи, террористриз акси махсус серенжемар кыле тухвай дуьшуьшрикай ван-сес амачир. Гъафбуру терроризм Дагъларин уьлкведа михъиз тергнавайди яз гьисабзавай. Амма...

Подмосковьеда арадал атай вишелей виниз инсанар телеф хъайи терактдилай кьулухъ уьлкведин са жерге регионра террористри чинебадаказ кваллах тухузвайди винел акъатна. Гъа жергедай яз - Дагъустандани. 31-мартдин экуьнахъ Махачкъала ва Каспийск шегьерра къанун-къайда хуьдай органрин векилри махсус серенжемар (КТО) кыле тухвана. Кылди къачуртла, Каспийскда Агъмед-Хан Султанан тварцихъ галай куьчеда авай са квалле чуьнуьх хъанвай кьуд террорист къадай мумкинвал хъана. Чешмейри хабар гузвайвал, абурукай пуд кас - Юкьван Азиядин са уьлкведин агъалияр, сад дагъустанви я.

РФ-дин ФСБ-дин Управленидин пресс-кьуллугъдин делилрай якьин жезвайвал, Дагъустанда кунвай террористрини Подмосковьеда кыле тухвай терактдин арада алакьа авай. Кунвайбурукай сада хиве кьурвал, абуру «Крокос Сити Холл» дараматда теракт авун патал Дагъустандай Мытищи шегьердиз яракьар рекъе тунва. Идалайни гъейри, абурухъ Каспийск шегьерда инсанар гъаф кватл жезвай чкада теракт ийидай къаст авай. Чкани абуру виликамаз хъанвай - Каспийск шегьерда гьуьлуьн кьерехда авай парк. Гена, шукур Аллагъдиз, абурун къаст кылиз акъатнач.

Къейд ийин хьи, террористри Каспийск шегьерда квал кирида кунвай. Анай яракьар, хьиткьинардай затлар гъазурунин карда герек къезвай гъаф деталар жагъана. КТО кыле тухузвай члавуз бандитар чуьнуьх хъанвай къакьан гъавайрин квалера авай вири агъалияр куьчедиз акъуднавай.

И дуьшуьшдай акъазвайвал, террористар ксанвач, абуру чинеба чпин къанунсуз гьерекатриз гъазурвилер акъазва. Ихътин гъалара чун вири уях хъунихъ, мукъаятвал хуьнихъ еке метлеб ава. Шегьердин чкада гъафбуру чпин квалер чпиз ерли течирбуруз кирида вугузва. И кардив гъар са кваллин иеси жавабдарвилевди эгечлун лазим я. Квал кирида къазвайди вуж ятла, гъинай ятла чирна, адан документар ахтармишна кланда.

Дагъустанда КТО тухвайдалай кьулухъ, 1-апрелдиз, интернетда бандитри тешкилнавай са телеграм-каналда, гуя Каспийск шегьердин мектебра терактар кыле фида луьгуз, агъалийрик кичерар кутазвай малуматар пайда хъана. Гъафбурук гъакьикъатдани кич акатна. Каспийск шегьердин са мектебда муаллим тир зи чирхчирди 2-апрелдиз вичин класда клелзавай аялрин са пай тарсариз атанвачир луьгузвай.

Мартдин эхирра Махъачкъаладин аэропортуниз сада зенг авуна, ана хьиткьинардай затл кардик кутадайвал я лагъана. Полициядин векилри гъасятда, аэропортунин кьенепата авай вири ксар куьчедал акъудна, ахтармишунар кыле тухвана. Жагъай са затл хъанач.

Ихътин кьалп малуматар эхиримжи варцара гъаф агакьзава. Къанун-къайда хуьдай органрин векилри кьейдзавайвал, и гьерекатрин кьулухъ Украинадин нацистарни абуруз кискис гузвай душманар гала. Жемиятдин гегенш къатара гьулгуьла тун патал абуру интернетда еке кваллах кыле тухузва. Къаст гъалар пайгардикай хкудун я. Генани хаталу кар ам я хьи, абуру и кралар, жуьреба-жуьре хъсанвилер авун хиве къаз, аялар, жегилар желбзава. Гъавилляй аялри интернетда нихъ галаз алакьа хуьзватла, ана абур квел машгуьл жезватла, гуьзчивиликай хкудна виже къведач. И месэладихъ еке метлеб ава. Ик тирди 2-апрелдиз Махачкъалада Дагъустандин вузрин студентрин иштираквал аваз кыле феийи терроризмдиз акси семинардини тештикарна. Мярекатдал жегилриз терроризмдикай, адан кьетленвилерикай, нетижайрикай гегенш чирвилер гана, абур гъаф месэлайрин гъавурда тунва.

Са гафуналди, гьуьрметлу газет клелзавайбуз, чун яшамш жезвай вахт секинди туш. Гъавилляй гъар са камуна чна мукъаятвал хвена кланда. Къуй вири жуьредин балайрикай чун Аллагъди хуьрай!

КУБРУБЪ КЪБЕЙД.

АЛИЕВ Ахрасиб Бабаевич 1981-йисуз Дербент шегьерда дидедиз хъана. 1998-йисуз шегьердин 15-нумрадин школа акъалтIарна, ам Дагъустандин педуниверситетдин правдин факультетдик экечIна. 2005-2007-йисара армиядин жергеяра къуллугъна. Старший лейтенантдин чин аваз армиядай хтай ада икърар кутIунна, 2007-2009-йисара Хив ва Агъул районрин военный комиссардин заместителвиле кIвалахна. 2010-йисалай ам Дербент, Дагъустандин Огни шегьерин ва Дербент райондин военный комиссариатда отделдин начальник хъана. Старший куьмекчи, 2015-йисалай и отделдин начальник хъана. Алай йисан январидай ада военный комиссардин везифаяр тамамарзава. Хизанда кве тербияламишзава.

рикай саки 65% дишеглияр я. Абуру военный учетда эцигунин, военный къуллугъ тамамариз эвер гунин, резервдик кутазвайбур хкъагунин, улакьар воинский учетда эцигунин, запаса авайбурун учет тухунин, аскервизит гъазур хъуниз (сборы) эверунин, социальный жигъетдай таъминарунин, мобилизациядин, военный пенсионериз ва женгерин гьерекатрин ветеранриз куьмек гунин ва хейлин маса везифаярни тамамарзава.

Военный комиссариатдин къуллугъчийри уьлкъе хуьнин, армия аскерралди таъминарунин госуударстводин программа, мобилизациядин серенжемар къилиз акъудзава, срочный икърардин бинедаллаз къуллугъзавайбурун месэляяр гъялзава.

16-йис яш тамам хъайибурухъ абуруз пешеяр чирдай ксар галкIурнава. Жавандин

— Ахрасиб Бабаевич, военный юкьван ва къилин образованидин идарайрик экечIиз кланзавайбурун къадар гзаф яни, тIимил?

- Къенин гъалар, алатай йисарив гекъигайла, муракаббур ятлани, военный образование къачуз кланзавайбурун къадар тIимил хъанвач. Гъар йисуз къилин военный образование къачуз кланзавайбурун къадар 100-дав, юкьван пешекарвили образование къачузвайбурун къадар 50-дав агакъзава. Чна абурун арада профотбор къиле тухузва, документар гъазуриз куьмек гузва. ЭкечIиз фейибурун 45 процентди инанмишвилелди экзаменар вахкана, военный вузринни ссузрин студентрин жергеяр артухарзава.

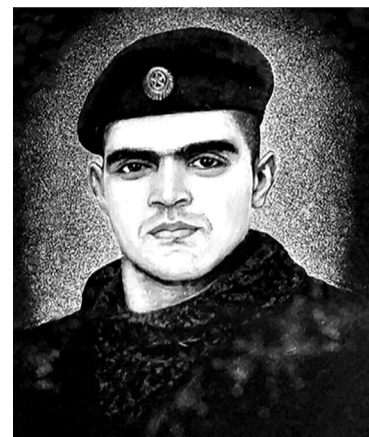
— Военный идаради шегьерин ва райондин администрацийрихъ галаз санал жегъилриз ватанпересвилини тербия гудай мярекатар гьикI тешкилзава?

- Чи идаради райондин ва шегьерин администрацийрихъ галаз санал ватанпересвилини хейлин мярекатар тухузва. Жегъилар желб авуна, ихътин мярекатар чна шегьерин ва райондин школайра, колледжра, училищейра ва вузра тешкилзава. Къилди къачуртIа, школайра афгъанви ветеранрихъ, офицерин союздин векилрихъ галаз гуьрушар тешкилзава, школьникрин арада «Къул-

**Фад туьхвей
Гъед хъиз...**

Хазран КЪАСУМОВ

Владик Мисриханов Донбасда къиле тухузвай дяведин махсус серенжемда игитвилелди телеф хъана. Ам Махачкъала шегьерда дидедиз хъана. Адан дидебуба Сабина ва Мегърали Мисрихановрин ери-бине СтIал Сулейманан райондай я, абурун хизан фадлай Махачкъалада яшамаш жезва.

Махачкъаладин 16-нумрадин юкьван школада кIелдай йисара Владик ахлакъдин, общественный уьмуьрда иштиракунин рекъерай чешне тир, спортдални рикивай машгул жезвай. 2016-йисуз ада Махачкъала шегьердин къенкъечивал патал армспортдай тухвай акъажунра 3-чка къунай.

Владик Мисриханова 9-класс акъалтIарна. Гуьгъуьнлай Дагъустандин политехнический колледжда «Бурение нефтяных газовых скважин» рекъий пешекарвал къачуна.

2021-йисуз В.Мисрихановаз армиядин жергеяриз эвер гана. Ада Москвадин областдин Нахабино поселокда инженервилини къушунра къуллугъзавай. Уьткъем лезги хчи икърар кутIунна, армияда къуллугъ авун давамарна. Махсус серенжем башламиш хъайи сифте йикъарилай ада вичин буржи СВО-дин зонада давамарна. 2022-йисан 20-октябрди къегъал хва Владик Мегъралиевич игитвилелди телеф хъана. Адан анжах 21 йисни 7 варз тир. 30-ноябрди ад СтIал Сулейманан райондин ДаркIуш-Къазмайрин сурара кучуна. Рагъмет хъурай вичиз.

Чагъинда авай хва къакъатай Сабина ва Мегърали Мисрихановрин рикIерикай чаз хабар я. Абурун залан дерт чнани гъиссзава. Лугъуда хьи, викIегъвал халис итимириз хас я. Ватандиз четинзавайла, къегъал хва Владикавай душмандин хуруз тефена акъвазиз хъанач. СВО-дин вири иштиракчийр игитар я!

2023-йисан 3-мартди Россиядин Федерациядин Президентдин Указдалди Мисриханов Владик Мегъралиевичан къегъалвал «Жуьртлувиляй» ордендалди къейд-на. Шабагъ райондин къил Саид Темирханова рагъметлудан буба Мегърали Мисрихановаз вахкана.

Владик Мисриханован тIвар эбеди авун яз, школада мемориалдин къул ачуна.

Владикан уьмуьр лап куьруьди хъана. Эв гана, фад туьхвей гъетрен хъиз. Владик Мисриханован, гьикI Ватан патал чанар къурбанд авур маса рухвайрин тIварарни райондин, уьлкъедин тарихда амукъда, несилри абуру рикIера хубда.

Важиблугъ везифаяр

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дуьньядин чIехи пай улкъвейрин оборонадин стратегиядин бине аскервилини буржи тамамарунал акъвазнава. Россияда жегъилар пак буржи къилиз акъудун патал рекъе тунин кIвалах военный комиссариатрин хиве ава.

Чун и йикъара Дагъустанда чIехибурукай сад тир Дербент, Дагъустандин Огни шегьерин ва Дербент райондин военный комиссариатдин фена, военный комиссардин везифаяр тамамарзавай капитан **АЛИЕВ Ахрасиб Бабаевичахъ** галаз гуьруьшмиш хъана ва адавай коллективди къиле тухузвай кIвалахдикай, военный комиссариатар арадал атунин тарихдикай суьгъбет авун талабна.

- Са низ ятлани военкоматдин къуллугъчийр къаравилийрин игитар хъиз акъвазатIа, - гатIунна ам ихтилатдив - военный къуллугъдал акъвазиз, уьмуьрдин рехъ хкъадай мумкинвал хъайибуру абуруз сагърай лугъузва. Россиядин Армиядин жергеяриз эвер гунин везифа агъзурралди духтурри, къуллугъчийри, повесткаяр агакъарзавайбуру ва масабуру тамамарзава. Чи работникрини, гъелбетда, пешекарвилини сувар ава.

Гъар йисуз къейдзавай суварин югъ адетдин йикъал ацалтайтIа, ам чаз ял ядайди жезвач. Чи къуллугъчийрин шадвилини югъ гъамиша армиядиз эвер гузвай сифте йикъарал ацалтзава - 8-апрелдал.

А.Алиева военкоматрикай авур куьруь ихтилатдай малум хъайивал, тарихчийри военкоматар пайда хъун XVI асирда Грозный Иванан реформайрихъ галаз алакьалу ийизва. А девирда военкоматар авачиртлани, и рекъий кIвалахдай инсанар кардик квай.

Император ЧIехи Петрди эркекри аскервиле къуллугъдай къайда вичин буйругъдалди 1705-йисан 20-февралдилай кардик кутуна.

Россиядин империя амай къван гагъди рекрутрин системадин къайдаярни жуьреяр дегиш хъана. Амма 1917-йисан Октябрдин революциядилай гуьгъуьниз асул дегишвилер арадал атана. Са йисалай Яру Армия арадиз гъана. 1918-йисан 8-апрелди вири Россияда дяведин краай районрин, губернийрин, областрин, уездрин ва округин комиссариатар тешкилуни гъакъиндай декрет къабулна. 2022-йисан эхирра лагъайтIа, военный комиссариатра 200 агъзур касди кIвалахзавай. Россиядин цийи тарихдани военный и идарадин кIвалахдин асул мана дегиш хъанач.

Алай вахтунда Дербент, Дагъустандин Огни шегьерин ва Дербент райондин военный комиссариатда кIвалахзавай работник-

17 йис тамам хъайила, ам военный учетда эцигъзава. Армиядин жергеяриз тухудалди, йиса къведра абурун сагъламвал ахтармишдай медкомиссия кардик ква.

- Военный идаради шегьерин ва райондин администрацийрихъ галаз санал йисан къене призывдиз талукъ планар ацIурзава, - давамарзава А. Алиева. - Алатай йисан гатфаризни зулуз медкомиссияди ахтармишай агъзурдалай гзаф жегъилрикай къуллугъ ийиз армиядин жергеяриз 600 кас ракъурна. Цини гъа къадарда аваз наряд хкъедайвал я. Жегъилрин сагъламвилеикай рахайтIа, санлай къачурла, хъсанзаватлани, чпин сагъламвилеи фикир тагузвайбурун къадарни тIимил туш. Интернет, телефонар акъатуниди вилер зайифбурун, юкьван тар патахъбурун къадар гзаф хъанва. Армиядин жергеяриз эверзавай жегъилрин сагъламвилеиз талукъ яз ийизвай истемешунар хжаж жезва. Санлай къачурла, армиядин жергеяриз эверзавай жегъилрикай 80-85 процент сагъламвилеин истемешунриз жаваб гузвайбуру я. Сагъламвилеин патахъай арзаяр ийизвайбуру хъайитIа, медицинадин работникри абуру, ахтармишиз, райондин ва республикадин лазим тир медицинадин идарайриз ракъурзава. Сагъламвилеик рехне квайбуру армиядин жергеяриз ракъурдай ихтияр авач.

Военный идаради къейдзавайвал, эхиримжи йисара, армиядиз финикай къил къакъудзавайбуру лап тIимил хъанва. Юкьван ва къилин пешекарвили образование авайбурун къадар гзаф жезва.

Алатай йисарив гекъигайла, эхиримжи къвед-пуд йисуз, гъукуматди къуватар эцигуналди, яракьлу къуватар цийи дережадиз акъуднава. Кадрийриз ийизвай истемешунар хжаж жезва, вучиз лагъайтIа, армиядиз халис пешекаррин игътияжвал ава. Иниз килигна, контрактникрин къадар гзафарна, пешекаррин армия гъазурзава, и кIвалах давам жезва.

лугъ ийиз гъазур я» къугъунар, кадетрин корпусда «Призывникдин югъ» тухузва. Юнармейчийрин гьерекатдин отрядар саки вири школайра кардик ква. Алай йисан февралдин вацра педколледжда жегъилриз ватанпересвилини военный тербия гудай «Авангард» центр ачуна. Ана 10-классра кIелзавай аялриз вад йикъан чирвилеринни методикадин сборар тешкилда. Ина физический, лишанар ягъунин, медицинадин ва къушунриз гъазурунай тарсар тухуда. Аялриз ина хъсан шартIар тешкилнава: классар, пуд чIавуз тIуьн гудай столовой, общежитие, лазим тадаракар ва икI мад.

Ватан хуьзвайбурун юкьуз сифтебурун гьерекатдин вирироссиядин ватанпересвилини военный «Зарница 2.0» къугъуник къил кутуна. Къугъуна 8-17 йисара авай виридавай иштиракиз жеда. И проектдин макъсад акъалтзавай несилдик Ватан хуьнин, ам клан хуьнин гъиссер кутун, ватанпересвилини тербиядин кIвалах тамамвилеихъ агакъарун я.

— Дяведин махсус серенжемда телеф хъайи игитрин багърийрихъ галаз алакьаяр хуьнин кIвалах гьикI тешкилнава?

- Эхиримжи кве йисуз чна и кIвалахдиз къетIен фикир гузва. Ихътин гъар са кар чи гуьзчивилик ква. Муниципальный райондин ва шегьерин администрацийрин къилер хабардарзава, женгина телеф хъайи аскерар кучукъдайла, куьмекзава. Телеф хъайи игитрин багърийригъ гъукуматди гузвай куьмек агакъарун патал лазим тир вири документар гъазурзава, герек къезвай справкаяр гузва. Арзаяр хъайитIа, абуру райондин ва шегьерин къилерив агакъарзава.

— Кве гаф куь коллективдикайни лагъана кланзавай.

- Винидихъ лагъайвал, чи коллективдин чIехи пай дишеглияр я. Чна дуствилелди, са хизанди хъиз, зегъмет чIугъазва. Гъарда вичин хиве авай везифаяр вахтунда ва намуслудаказ къилиз акъудзава. Виридан кIвалах тариф авуниз лайихлу я.

Ахрасиб Бабаевич, марагълу суьгъбет авунай Куьн сагърай. Пешекарвилини йикъан вилик вири коллективдиз сувар тебрик авуналди, чаз квехъ сагъламвал, агалкъунар хъана кланзава.

Нариман ИБРАГЪИМОВ

ИНСАНДИН уьмуьр ам хайи вахтунлайни, яшамеш жезвай уьл-кведилайни, гьалтзавай инсанрилайни, жува-жув тухузвай тегьердиланни аслу жезва. 1930-йисара дагълара дидедиз хьайи инсанриз гзаф четинвилер акуна. Апатай девирдин ва цийи советрин кьурулушар яратмишзавайбурун кьуватар сад-садаз акси акьвазун, колхозар тешкилун, бунтар, дяведин йисарин аялвал, жаванвал, каш-мекъ, гьечлизамаз зегьметдин яцла гьатун, гьич фикирдизни гьиз тежедай азабриз дурум гун ва вири азиятар кьулухъ туна, виликди фин. Гьа ихьтин инсанрин арада кьурагьви Гьамидов Гьамидни гьатна. Уьмуьрдин йисара гьихьтин хьутлалра, палчухра, клевера гьатнатлани, ада арабадин юзун, гьерекат акьвазуниз рехъ ганач. Ам виликди гьална. Рекьин атла кьилизни акьудна.

Вичин уьмуьрдиз Гьамид 1934-йисан 8-апрелдиз гьахьна. Буба Сефербегни кьвале авачирла. Бакуда нефтяникдин пешедин иеси хьайи кьурагьвиди Сибирда, ахпани Чечняда нефтладин мяденра зегьмет члугунай. Белки, четин шартлар, кьулайсуз уьмуьр, бедендал акьалтай азиятар себ-б хьана жеди, Сефербег жегьилзамаз, 1943-йисуз рагьметдиз фена. Перизат диде кьуд аял галаз амуькна: Абидат, Гьамид, Абумуслим ва Асият. Вахтни лап татугайди, вири уьлкведи Гитлеран фашистрихъ галаз женг члугвазвайди, душмандай хайи чил хуьзвайди тир. Дшегьлиди колхоздани, йифериз парталар цвадай машинкадихьни ацукьна, кьвалахна. Ам хьсан дерзичи тир. Адан гьилери храй гзаф кьадар гуьлуьтар, элжекар, цвайи парталар фронтдиз фе-

эрин институт акьалтарна, пешекарвилин дережа хкажна.

Директорди институтдин тежрибалу пешекаривай, педагогивай кьачур чирвилер, вердишвилер карханадин кьвалах мадни нетижалуди хьун патал ишлемишна. Тямлу, виниз тир еридин ниси, гьери ва некледин маса продуктар хкудунал ада вири коллектив желбна. Кьуд-вад райондин майишатрай гьизвай нек садрани цуру жедайвал авунач. Хкудзавай кьван нисини яр-гьалди складда амуькзавачир. Кьурагьрин тямлу нисидин суракьда гьамиша муьштерияр авай. Идалайни гьейри, завод авай Хутагиди цийи ва кьулай рехъ, электрикдин линия тухвана.

Советрин девирдин, партиядин хьсан тежрибадикай сад: кар алакьдай регьбер гуьгуьна амай кьурулушриз кьвалах хьсан

да кьир цана. И йисара гьакьсагьвилелди авур кьвалахриз СССР-дин ва Дагьустандин гьукуматри лайихлу кьиметни гана.

1980-йисара Гьамид Сефербеговича райисполкомдин планрин отделдин начальниквиле, райПО-дин председателвиле ва Кьурагьрин хуьруьн Советдин председателвиле кьвалахна. Пенсиядиз фидалди, кьуд йисуз мад нисиярдай заводдин коллективдиз регьбервал гана. Гьихьтин жавабдар везифаяр вичин хиве тунатлани, Гьамидова абур баркалла алаз тамамарна ва район-эгьлийрин патай лайихлу гьуьрмет кьазанмишна.

Уьмуьрдин юлдаш Кьизтамумахъ галаз пуд велед уьмуьрдин рекьел акьудна. Зираят медсестра, Инаят райондин аялрин яратмишдай кьвалин директор я. Хейлин йисара Кьурагь райондин администрациядин кьилин важиблу везифаяр кьилиз акьудай хва Сефербег кье РД-дин Хатасузвиллин Советдин секретардин заместитель я.

Чна адахъ галаз бубани рикел хкана.

- Кье йис вилик ам рагьметдиз фенватлани, аз акл я хьи, ам хуьре ама, чан алама. Гьикл лагьайтла, гьамиша дахдин ихтилатар, меслятар, теклифар рикел хкезва,- лугьузва Сефербег Гьамидовича. - Аял чавалай азиятар, каш акур, зегьмет акьалтай, далудихъ буба галамачир итим тирвилей ам анжах вичин кьуватрихъ, чирвилерихъ агьуна. Гьавилай савадлувал кьачуниз, пешедин рекьай чирвилер артухаруниз гьамиша фикир гана. Кьвалахни ийиз, институтни куьтягьна, высший партийный школадани клелна. Чаз, аялриз, Гьамид дах чешне хьана. Рагьмет хьайида лугьудай: чарадан шейна вил твамир, гьикьван манийвилер акьалтайтлани, жуван гьаладдин ризкьидин иеси хуьхъ. Ада фад тухарни ийида, кьвалин

Еке жавабдарвилелди

най. Кьуд аял хвена, кьумбурдал акьудна кланзавай. Бязи вахтара вичини нен тийиз, кьвале амай ризкьидикай аялриз, хьчар, векьер-кьаларни кутуна, хуьрекдиз ухшар са затл ийидай. Гьикьван четин хьанатлани, ада вичин дидевилин буржи лайихлувилелди кьилиз акьудна.

1954-йисуз Кьурагьрин юкьван школа акьалтларай жаванди вичин уьмуьрдин рехъ райондин халкьдин суддин секретарвилелай гатунна. А вахтунда клелнавай пешекарлар лап кьит тир. Гьавилай школар хьсан чирвилер аваз куьтягьай жаванар районда жуьреба-жуьре идарайра кьвалахал желбзавай. Гьамид Гьамидовалин суддин секретарвилин жавабдар кьвалах тапшурмишнай. Ам вичин везифайрив намуслувилелди эгечлизавай. Рикелни алачиз жегьил кьвалах дегишаруниз мажбур хьана. Ам Кьурагьрин нисияр хкуддай цехдиз ракурна. Ина ада пуд йисуз жуьреба-жуьре кьвалахар тамамарна. Кархана яваш-яваш чехи жезвай, амма ана кьвалахдай гьакьикьни пешекарар авачир. Чирвилерихъ цигел, зирек, кьетлен кьаст авай жегьил райондин кьиле авайбуру Кисловодск шегьердин члемединни нисидин мастерар гьазурдай профтехучилищедиз ракурна.

1960-йисуз герек чирвилер кьачуна хтай жегьил нисиярдай цехда мастервиле кьвалахал эцигна. Белки, кье газет клелзавайбуру агьанни ийидач жеди, карханадиз Кьиблепатан Дагьустандин саки вири районрин колхозрай ва совхозрай нек гьизвай. Цлуд тоннралди нек гьалун, адакай ниси, члем, мукаш, чарар ва маса продуктар гьазурун регьят кар тушир. Нек фад члур, цуру жедай нямет я. Гьавилай вири крар сириштада аваз авуна кланзавай. Виниз тир еридин ниси хкуддайвал, кьиметлу продукт члур тежедайвал. Мастерди вичин везифаяр тирвал кьилиз акьудзавай. Ахпа, карханадин директорвиле тайнарайла, абур мадни кьалин, хиве авай жавабдарвал кье кьат артух хьана. Кьилин агалкьун - цехдикай ада завод авуна. Идахъ галаз алакьалу яз чирвилерни артухарна кланзавай. Гьамид Гьамидова зегьметни члугваз, Москвада авай Вирисоюздин недай-хьвадай шей-

патахъ дегишарун патал рекье твадай. 1971-йисуз КПСС-дин райкомдин теклифдалди коммунист Гьамидова райПО-дин председателвилин везифа вичин хивез кьачуна. РайПО-дин кьилин везифа хуьрер сифте нубатда игьтияж авай недай-хьвадай ва алукьдай шейэралди таьминарун тир. Улакьар бегьем авачир. Шей-шуй Белждин, Дербентдин алишверишдин базайрай, складрай хкизвай. Кьвалах акл тешкилна кланзавай хьи, агьалийрин патай райкомдиз, райисполкомдиз арзаяр текьведайвал. И кар патални ам кье йисуз гьамиша рекье хьана. Крарни акваз-акваз вилик фена. Амма 1973-йисуз кар алакьдай регьбердал мадни жавабдар везифа ихтибарзава: ам Кьурагь райисполкомдин председателвилин заместительвиле тайнарзава.

Пуд йисни алатзавач, Гьамид Гьамидоваз багьрири, дустари, танишри райисполкомдин председателвилин кьуллугь мубаракзава. Им везифайрин сан са шумуд сеферда хкаж хьунин лишан тир. Хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавай райондин мумкинвилер хьсандиз чизвай Гьамидова райондин экономика хкажун колхозрин ва совхозрин материально-технический база хьсанарунихъ, майишатар дьузгьун пешекаралди таьминарунихъ, дагьдин шартлара кьвалахдай техника артухарунихъ галаз алакьалу авуна, вич датлана майишатриз физ, абурун усал, зайфиз, чешнелу чкаяр, крар чирна. Чешнелу майишатрив гуьгуьна амуькзавайбуруз куьмекар гуз туна. Гатфарин, гатун ва зулун кьвалахар вахтунда гьиле кьунал, кьилиз акьудунал ва бегьерлу нетижай аралдал гьунал майишатарин чехибурни, коллективарни желб авуна, кьвалахдин шартлар хьсанардай рекьер жагьурна.

Гьамидова КПСС-дин райкомдин 1-секретарь Даниял Закержаевахъ галаз санал эцигунрин, яшайишдин месэлайризни еке фикир гана. Гьа и йисара Кьурагь универмагдин дарамат, водопровод, гьамамар, Аладашда неклединни якун комплекс, Кьуьчухьра колхоздин фермаяр эцигна, «Кутульский» совхозда ципицрин цийи багьлар кутуна, райцентрандин са майдан-

берекатни са члавунни квахьдач. Алакьдай вахтунда клева авай инсанриз куьмекце. Жуваз хийир жеда лугьуз, масадаз писвал ийимир. Чехи кьуллугьдал хьайила, на гьикьван хьсандиз кьвалахтайтлани, наразибур, фитнеярдайбуру, гьавурда авачиз рахадайбури жедайди я. Ахьтинбурукай бейкеф жемир ва жува мадни бегьерлувилелди кьвалах ая. Дахдин меслятри, теклифри, акьуллу мисалри аз гьар са карда куьмек гана. Са кар рикел жкин.

1999-йис тир. Дагьустандиз атай международный террористрин клеретлар барбатнавай. Амма республикада, абур себеб яз, хейлин кьвалахар кьулухъ янавай. Гьакл - чи райондиз талукьбури. Зун райондин администрациядин кьил тир. Кьурагьиз газдин линия тухун программдик кутунвай. Амма кьвалахар акьвазарнавай. Зун, РД-дин Госсоветдин председатель Мегьамедовавай герек чарар, документар кьачуна, Москвадиз фена. Госдумадин депутат Гьажимет Сафаралиева зун «Газпром» ПАО-дин правленидин председатель Алексей Миллерахъ галаз танишарда лагьана хиве кьунвай. Гьа вахтунда ам кадам алачиз хьана. Вучда? Зун Дагьустандиз хкведай фикирдал атана. Ятлани за дахдиз зенг авуна ва месэладин гьавурда туна. Рагьметлуда кьетлидакз буйругьна:

- Я чан хва, Москвадиз фена, бес гьакл хкведани? Миллер акун тавунмаз, хквемир. Вун зи яр-дуст Кьехлерован патав алад. Ада ваз куьмекда.

Дахди лагьайвал авуна за. Кьехлеров аз мукьувай чидай кас тушир. Аферин вичиз. Жуванбурухъ рикл кудай кас я. Миллер Москвадиз хтанмазди, ада зун адан патав тухвана ва Кьурагьиз газдин линия тухунин месэла гьалдай рехъ жагьурна. Эгер гьа члавуз райондиз газ гьун тавунайта, районегьлийар кьени газдикай магьрум яз амуькьдай жеди. Дахдин меслятар себеб яз, аз жуван кьуллугьрин везифаяр, маса са касни инжиклу тавуна, жемятдиз хийир жхатдайвал тамамардай мумкинвал хьана. Инанмиш я, адан хьсан крар вири район-эгьлийрин рикел алама. Ам кьурагьвийри ва чидайбуру яргалди риклера хуьда.

Рекье твада

Хийир ЭМИРОВ

Уьлкведа 1-апрелдилай гатфарин призывдив эгечнава. Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинан кьарардалди ам 15-июлдади давам жеда. Санлай кьачурла, и гатфариз Россиядин армиядиз 18-йисалай 30 йисалди яшар хьанвай 150 агьзур касдиз эвер гуда.

Республикадин военкоматдин пресс-кьуллугьди хабар гайивал, Яракьлу Кьуватрин частариз Дагьустандай жегьилрин сифтегьан дестеяр 15-апрелдилай рекье твада. РФ-дин Яракьлу Кьуватрин Генштабдин управленидин начальник Владимир Цимлянскийди малумаривал, армияда кьуллугь ийиз эвер гузвай жегьилрикай садни Россиядин цийи регионриз - ДНР-диз, ЛНР-диз ва Херсондинни Запорожьедин областриз ракурдач. Кьейд авун лазим я хьи, жегьилри армияда, гьа виликдай хьиз, 12 вацра (са йисуз) кьуллугьда.

Призывдив талукь закондик кухтур дегишвилер себеб яз, гила Россиядин армиядиз сад лагьай сеферда 18-йисалай 30 йисалди яшда авай гадайриз эвер гузва. Виликдай 27 йисалай виниз алатнавай жегьилар армиядиз желбзавачир. Закондик кухтунвай дегишвилер мад ава. Ик, армиядиз фидай яшарив агькьнавайбурув электронный повесткаяр вузгва. Абур, «Госкьуллугьар» парталдикай ва я МФЦ-дикай менфят кьачуна, призывникар яшамеш жезвай кьвалерин адресриз рекье твазва. Гьелбетда, и кьайда гьелелиг виринра ишлемишиз жезвач. Гьавилай адетдин жуьре (чарчин повестка) кардик кума.

Донбассда кьиле тухузвай махсус серенжем себеб яз, 2023-йисуз армиядикай кьил кьакьудзавайбури хьана. Жуьреба-жуьре ванерихъ-сесерихъ агьуна, дидебубайри ва гьам жегьилри законсуз гьерекатриз рехъ гана. Уьлкведин Конституцияда кьалурнавайвал, гьар са эркек агьалиди армияда кьуллугь авун буржи я. И кардикай кьил кьакьудун закон кваз такьун я. Гьавилай ахьтин ксар жерме ийизва. Повестка вуганвай кас кьалурнавай вахтунда военкоматдиз татайтла, ам 10 агьзурдалай 30 агьзур манатдал кьедевалди жерме ийизва. Виликдай 500-3000 манатдин жерме ийизвайди тир. Медкомиссиядиз татай жегьилар 15-25 агьзур манатдин жерме ийидайвал я. Бязи жегьилризни абурун дидебубайри и кар чир хьана кланда.

Военный кьуллугьдиз эвер гунин месэла Дагьустандин регьберри чпин гуьзчивиликай хкуднач. И йикьара кьиле феи мярекатди идан гьакьиндай шагьидвалзава. Сергей Меликова 2023-йисан призыв киле тухвай гьалдилай разивална ва гьа са вахтунда республикадин вири военкоматра призывдин серенжемриз хьсандиз гьазур хьана кланзавайдакай лагьана. Талукь кьуллугьрал Республикадин сборный пункт и важиблу кампаниядиз гьикл гьазур хьанватла ахтармишун тапшурмишна.

Дагьустандин военный комиссардин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Замирбег Куьребекова мярекатдал малумаривал, Дагьустандай армиядиз 1994-йисалай 2006-йисалди хайи жегьилар тухуда. Абур, сергьятчийрин кьушунрилай эгечна, вири жуьрейрин частариз рекье твада.

Стал Сулейманан - 155 йис

«Чехи шаирдин мецелай кхъей келимаяр»

Р.АБДУЛОВ

Газетдин алатай нумрада чна Стал Сулейманан райондин администрациядин куьмекдалди Дагъустандин халкъдин шаир Майрудин Бабаханова гъазурнавай Сулейманаз бахшнавай литературдин эсердин таб акъудзавай-дакай лагъанай. Райондин администрациядин куьмекдалди Сулейманаз талукъ мад кье таб акъатзава: шаирдин шиклар

гъатнавай фотоальбом ва адан афоризмайрин (камаллу келимайрин) къватлал. И кье табни, «Цийи Кавказ» дестедин къвалахдин пландик кваз, М.Бабаханова гъазурнавайбуру я.

Фотоальбомда гъатнавайбурукай, М.Калинин Дагъустандиз атайла янавай шикл келзавайбуруз газетдин виликан нумрайрикай сада акуна. И сеферда чна цийиз жагъун хъувунвайбурукай 30-йисарин мад са шикл гузва. Гъайиф хъи, ам гъикл ва мус, вуч кар себеб хъана янайтла, шаирдихъ галаз шиклдиз акъатнавай кье кас вуяр ятла тайнариз хъанвач.

Афоризмайрин къватлал ачудайла, М.Бабаханова кхъизва: «Стал Сулейманан адетдин шаир туш. Ам, чилигъ къарагънавай дагъ хъиз, лезги халкъдин арадай адан агъзур йисарин тежриба ва камал гваз хъаж хъана, адан къакъанвал вирида къатлана, адан зигъиндин хъивили дунья гъейранарна. Къабда чехи шаирдин мецелай хейлин йисара Алискен-

дер Алкадарскийди кхъей ва таб тукъурайда шаирдин чаларай къачур афоризмаяр, насигъатар ва тугъметар гъатнава».

Рикел хкин: Алкъвадар Гъасанан хтул Алискендер 1920-1924-йисара Куьре округдин ревкомдин секретарь, комитетдин председател, округдин исполкомдин сифтегъан председател хъанай. Петербургда политехнический институтда келай, а девирдин савадлу ксарикай сад тир аданни гъатта келиз-кхъиз тийижир накъан батрак Сулейманан арада кели дуствилин алакъяр авай. А.Алкадарскийди шаирдин 78 бенд кхъенай. Абурун дафтардин эхирда ада кьейдзава: «Гъа инал за 1917-1934-йисан июндин вацралди чехи шаирдин вичин мецелай кхъей келимаяр акъалтарзава. Гъелбетда, абурун къадар мадни гзаф я...».

Агъадихъ чна «Алискендеран дафтарда» гъатнавайбурукай шаирдин келимаяр гузва.

Эй факъир, ви цлару кашу
Винел къул экля жедайд туш.
Ягъалмишмир, хва кьейди, чу,
Къусудал гъул къа жедайд туш.

Заманадин ужуж-масан,
Чазни чида чи пис-хъсан.
Къад-ячълур йис хъайи инсан
Къеплина эчля жедайд туш.

На вун гъахъ я лугъуналди,
Ви а батлуп гафуналди,
Жуван риклиз клан хъуналди
Цавук тлуб къа жедайд туш.

Фагъумзава за ви крар,
Цаварик кутаз жеч гулар.
Ламран винел чергес гулар, -
Балкандивди тай жедайд туш.

Чекъ кье квач квай ламарикай,
Четин я лап авамрикай,
Са гъута къур самарикай
Деве чраз цай жедайд туш.

Са бязи инсанрин гъараз
Тежер акъахун я тараз,
Вич пуд тукълек хъайи катраз
Пехърекай мидя жедайд туш.

Гъикъван куьк хъайитлан зурба, -
Хъваз жеч мурдал яклун шурпа.
Вич асилдай ламран супа, -
Хуьнуьхалди тай жедайд туш.

Тум кафалда авай рагъул
Ахмакъдав члугъаз жеч къул,
Жуваз авай тлимил акъул
Авачирдаз пай жедайд туш.

Фикирна ялгъуз члугвадай,
Йикъалай-къуз рикл дакъвадай,
Мецин хер вилиз таквадай
Жерягъдивай сагъ жедайд туш.

Дунья икл къез фейитлани,
Цай къуна, нур къвайитлани,
Сулейман вич къейитлани,
Гъяна бед дуьа жедайд туш.

Муьжуд мам квай цлару кчаз,
Цегърез хъиз,бацли жедайд туш.
А тербият гуьмир на чаз,
Марифат кичиз жедайд туш.

Галатна,юргун хъуналди,
Гаф яваш рахун хъуналди,
Деве вич яхун хъуналди,
Сикрелай гъвечи жедайд туш.

Фагъумна за са бязибур,
Вич гъаклан юхул, такабур,
Мядендин ракъ тушир гапур
Чархунал хци жедайд туш.

Фикир ийиз жуван къулав
Ацукъ,акъул къватла къвалав,
Са затл вич бинедай члулав,
Чуьхвена,пацу жедайд туш.

На вун гъахъ я лугъуналди,
Яд гъиз жеч гъич сафуналди,
Югъди-ийфди яд гуналди,
Къурай затл ици жедайд туш.

«Лекърен муг» этнолагерь кардик акатда

Якъин, аялар патал гатун лагерь арадал гъунин гереквал авайвилдин гъакъиндай интернетдин сетра кьиле фейи веревирдикай лезги халкъдикай хабарар вилив хуьзвай гъар са касдиз чизва, хейлинбуру ихътин веревирдера иштиракни авунва.

Михъиз лезги члалан алемдиз, чи халкъдин уьмуьрдин, медениятдин, хайи дагъларин шартлариз гъахъдай мумкинвал жедай чкаяр... Ингъе эхирни и фикир келиз акъудунин рекъе сифте камар къачузва. Карчи, меценат **Садикъ ГЪАСАНОВА** лезги жемиятдихъ галаз санал цинин гатуз Къурагъ райондин Кирийрин хуьре аялрин милли лагерь ачухун къетнава. Гъиле къунвай и хъсан кардикай чна адахъ галаз ихтилат авуна.

— Садикъ Абдулбегович, «Лекърен муг» этнолагерь тешкилуни фикир куь кьилиз гъикл хъана атайди я?

- Садазни сир туш хъи, чи халкъдин векилар, ватандивай яргъа яшамиз жез, къез-къез хайи лезги члалавай къакъатзава. Хайи члалал саки рахазмач. Парабуроз хайи халкъдин тарих чизвач, хайи медениятдивай яргъа жезва ва ватандиз тек-туьк дуьшуьшра хкъезва. И гъалари зак гъамиша къалабулух кутазвай, и кардиз са гъихътин ятлани таъсир ийиз клан жезвай. Гъа члавуз зун «Лекърен муг» милли лагерь тешкилдай фикирдал атана. Дегъ заманайрин камалэгъли Конфуцийди лагъай келима рикел хтана: «Мичивилиз лянет авунилай са шем куькълурун хъсан я».

— Куьне Кирийрин хуьр гъикл хъана хъянава?

- Шазан сентябрдиз зун Дагъустандиз куьч хъхъана. Эвелни эвел за лагерь тешкилдай чка хкъагъуникай фикирна. Чирхчирри заз Докъузпара райондин Миграгъ-

рин хуьр теклифна. Чун и ажайиб чкайриз фена, килигна. Ана вири шартлар авай, амма анагъ яргъа я, физ-хтун патал къулай туш. Гуьгъуьнлай чаз чирхчирри Къурагъ райондин Кирийрин хуьре авай, Россиядин Игит З.Батманован тварцихъ галай мектеб-интернатдиз килигун теклифна. Энгел тавуна, фена чун и хуьруьзни. Мектеб-интернатдин директор Надир муаллимдихъ галаз ихтилатар авуна. Вичин разивал гайдалай къулукъ ада чаз райондин къил Замир Азизовахъ галаз гуьруьш кьиле тухунин меслят къалурна. Адани чахъ яб акална, хъсандиз къабулна ва гъар са месэлада куьмек гун хиве къуна. Гъа икл, милли лагерь Кирийрин хуьре тешкилуни фикир тестикъарна чна.

— Куьне интернетдин чешмейриз акъуднавай малуматдай акъазвайвал, программа девлетлуди, хъсан серенжемрив ацланвайди я: тарих, хайи члал чирун, дагълариз хкъаж жез вердишарун, спортдин акъажунар кьиле тухун... Ихътин регъят тушир крар кьилиз акъудун патал Квехъ махсус десте авани?

- Гъелбетда, чна чи вилик и куьруь муьдатда хайи члал чирунин, аялар чи тарихдихъ, медениятдихъ, тлебиатдихъ галаз жезмад къван гзаф танишарунин макъсад эцигнава. Десте арадал гъун гье-

ле давам жезва, гзафбурухъ галаз чун икърар хъанва. И жигъетдай ихтилатар хъувунин, садбурухъ галаз гуьруьшар кьиле тухунин ва куьлуь-шуьлуьярни веревирдер авунин месэла вилик кума.

— Майилвал къалурзавай ватангълияр авани? Лагерда аялар тайнариз кланзавайбурун патай арзаяр гзаф атанвани? Шумуд чка ава лагерда?

- Зенгер ийизвайбуру, чаз «гъай» лугъзвайбуру гзаф ава. Вирибуру къуьн кутазва, гъиле къунвайди хъсан кар яз къабулзава. Гзафбуру ихътин мумкинвилехъ чеб фадлай къекъезвайди тир лугъзува. Малумат раижайдалай къулукъ са гъафтедин кьене жуьреба-жуьре регионрай 15 касдилай арзаяр атанва: Дербентдай, Ханты-Мансийскдай... Гъатта Туьркиядайни зенгер атана. Ана яшамиз жезвай чи ватангълиярини чпин аялар лагердиз ракъуриз кланзава. Алай вахтунин гъалар фикирда къуртла, абурулай и кар гъикл алакьдатла, чидач.

Санлай къачурла, чна 50 чка тайнариззава. Гъакл хъайила, гъелелиг вахтни ама, чкаярни.

— Соцсетра бязибуру кхъизвайвал, лагердин тешкилатчийри малумарнавай путевкадин къимет, са делилни авачиз, гуя багъа авунва. Гъакл яни? Квез и «бизнесдин» куьмекдалди гзаф къазанжийр къачуз кланзавани?

- Са патахъай, ихътин кьейдер риклиз таклан жезва. Муькуь патахъай лагъайтла, абуру хъуьруьн кутазва. Захъ жуван хуси бизнес ава, ам лагердихъ галаз алакълуду туш.

Эхъ, за и гъиле къунвай кардик менфят хкъудда, амма, гъавурдик квачиз кьейдер кхъизвайбурун рикл хун хъайитлани, пулуни менфят - ваь. Чи аялриз хайи лезги члалал рахаз чир жедая - ингъе заз

жедай менфят. Чи акъалтзавай несприз чи иер тлебиат аквада, тарихни меденият чир жедая. Заз жедай менфят ам я хъи, завай аялрин риклерик са тлимил къванни ватан клан хъунин гъиссер кутаз жедая.

Пулуни такъатрикай рахайтла, за къатлузвайвал, риклик квай крар кьилиз акъудун патал чна къалурнавай такъатар бес жедач, за жуван хуси такъатарни харжда.

— Квез гъиле къунвай проект гегъеншардай, еримлу ийидай фикирар авани? Сир туштла, идалай къулукъ ийиз кланзавай крарикай ихтилатун тлаабзава.

- Авайвал лагъайтла, фикирдик еке крар ква. Амма абурукай рахун, са вуч ятлани хиве къун, инсанар виликамаз умудлу авун за исятда герек авай кар тушиз гъисабзава. Ша чна сад лагъай кам къачун, ахпа чаз вахтуну вири къалурда.

Мумкинвилекай менфят къауналди, заз куьмек гузвайбуруз, лагердикай малуматар раижзавайбуруз сагърай лугъуз кланзава.

— Сагърай, Садикъ Абдулбегович, гъиле къунвай кар агалкъунралди кьилиз акъуддай къуватар хъурай!

ФЛНКА-дин сайтдай

Къурагъ райондин Кирийрин хуьре, къацу суварин къужахда экля хъанвай, къулайвилер авай интернатдин дараматда кардик кутадай «Лекърен муг» этнолагердин программдик акатзава:

- лезги члал чирун;
- лезги халкъдин адетар ва тарих чирун;
- балклар гъализ чирун;
- члемерукрай ягъиз чирун;
- сувариз акъахиз чирун;
- спортдин жуьрейрай акъажунар тешкилуна;
- музейриз ва тлебиатдин иер чкайриз сиягъатриз фин;
- лезги халкъдин твар-ван авай инсанрихъ галаз гуьруьшар авун.

Ибурулайни гъейри, лагерда аялриз хуш жедай маса мярекартни кьиле тухуда.

Къейд ийин, этнолагердиз Россиядин жуьреба-жуьре регионра, къецепатан уьлквейра яшамиз жезвай 8 йисалай 15 йисал къван яшара авай аялар къабулзава. Кье программадикай сад хкъайди мумкинвал ава:

- 1) 10-июлдилай 24-июлдалди (къимет - 28 агъзур манат);
- 2) 10-июлдилай 30-июлдалди (къимет - 40 агъзур манат).

Аялар лагерда тайнариз кланзавайбурувай тайин малуматар и нумрадиз зенг авуна чириз жеда: **8-905-137-74-52.**

Вилик пад кьуниз - кьилин фикир

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Россиядин МЧС-дин Дагъустанда авай Кьилин Управленидин начальникдин заместитель, кьенепатан кьуллугъдин полковник Сулейман Рамазанова «Дагъустан» РИА-дин конференцийрин залда республикадин СМИ-рин векилрихъ галаз пресс-конференция кьиле тухвана. Мугъмандин гафаралди, Россиядин МЧС-дин, гьа гьисабдай яз Дагъустандин кьетлен гьаларин (ЧС) Управленидин вири кьуватар гатфарин вахт алукуьнихъ галаз алакьалу яз арадал кьезвай кьилин кьве месэладин вилик пад кьунал желбнава: дагълара живер црана, вацлариз селлер атуниқди яд акьалтунин ва тамари-чуьллери цаяр кьунин (гьикі хь, гатфариз и жигьетдай хаталувал артух жезва). С.Рамазанова кьиле тухузвай кьвалахдиқай суьгьбетна, журналистрин суалризни жавабар гана.

Малум хьайивал, кьетлен гьалар арадал атайтла, МЧС-дин кьуллугъ кьвалахдив, энгел тавуна эгечиз гьазур я.

Сулейман Рамазанован суьгьбетдай чир хьайивал, алатай йисуз республикада гзаф зарар гунал гьайи цаяр кьунар хьанач, гьикі хь, чьуру дуьшуьшрин вилик пад кьунихъ элкьуьрнавай серенжемри хьсан нетижаяр гана.

Ада алава хьувурвал, 2022-2023-йисара РФ-дин субъектрин, гьа гьисабдай яз Дагъустандинни гьукумдин органрин бюджетра, чьуру дуьшуьшрин вилик пад кьуникди, яни мусибатдин бедбахтвилер - ятар акьалтунин, цаяр кьунин дуьшуьшар арадал атул тавуни финанстрин хейлин такьатар кьенятдай мумкинвал гана.

- Алай аямда беспилотникри уьмуьрдин гзаф хилера чпин менфятлувал кьалурзава. Дяведин махсус серенжемда хьиз, МЧС-дин гьар йикъан кьвалахдани абуру кьетлен чка кьазва. Кьилди кьачуртла, цаяр хкадарунин кьвалах башламишдайла (разведка кьиле тухудайла), аварийринни кьутармишунин кьвалахра, чклай ва уьценвай дараматрани имаратра инсанар жагьурунин ва кьутармишунин серенжемра, тамари цай кьур дуьшуьшра инсанар яшамиз жезвай

- Кьенин юкьуз Россиядин МЧС-дин кьурулушра, гьа гьисабдай яз Дагъустандин Управленидани информациядин жуьреба-жуьре такьатар ва технологияр геьеншдаказ ишлемишзава. Мадни чи кьвалахда информ-справочный, геоинформациядин ва аналитикадин кьайдайрикай активнидаказ менфят кьачузва. Ахьтинбурук лагьайтла, арада мензил аваз кьиле тухузвай чил ахтармишунин серенжем акатзава. Кьилди кьачуртла, ада чилин винел патан (чили винелай, авиациядин ва космосдин) съемкаяр кьиле тухун патал жуьреба-жуьре аппаратурадалди тадаракламинавай такьатрин куьмекдалди гуьзчивалдай мумкинвал гузва. Кьенин юкьуз чна малуматар гьам Россиядин, гьамни кьецепатан уьлквейрин космосдин аппаратурадай кьачузва. Кьуллугъди мажбуридаказ кьилиз акьудун лазим тир серенжемрик суткадин кьилляй-кьилиз, йиф-югъ талгьана, кьетлен гьалар арадал кьезвайдақай хабар гузвай гьи жуьредин хьайитлани сигналар ахтармишун кьа, яни абур кваз такьуна тазвач. Гьикі хь, мусибатдин чьуру нетижаяр арадай акьуддалди, адан вилик пад кьун регьят я, - кьейдна ада.

Яд акьалтунин ва цаяр кьунин дуьшуьшрин вилик пад кьунин серенжемрикай рахадайла, С.Рамазанова Дагъустандин кьиле авай ксар и месэлайриз артух фикир гузвайди кьейдна. Кьилди кьачуртла, важиблу месэлализ талукъ яз кьве совещание кьиле тухвайди, анрал мусибатдин бедбахтвилерикай хуьн патал тамам план тукьуьрнавайди раижна. Ам и жигьетдай МЧС-ди ва региондин тамарин майишатдин рекьйи Комитетди саналди тешкилзавай, кьиле тухузвай серенжемрални акьвазна.

чкайриз абурун мукьвавал, идахъ галаз сад хьиз, инсанриз абурукай авай хаталувал ахтармишун патал ва ик мад, - кьейдна мугъманди.

Малум хьайивал, бедбахтвал арадал атай чкада операторри, беспилотникрикай менфят кьачуналди, шиклар язава, видеосъемка кьилиз акьудзава. Кьватлавай малуматар компьютерин махсус программада эцигзава, абурун бинедаллаз законодательстводин дережада лазим, гьа гьисабдай яз пулдин такьатар ишлемишунихъ галаз алакьалу язни, серенжемар кьабулзава.

С.Рамазанова кьетлен гьалар арадал атай дуьшуьшра «Госкьуллугъар» порталди кьилиз акьудун лазим тир везифадиқайни хабар гана. Ик, мумкин я кьван гагьди гзафбуруз чир тахьунни, кьетлен гьалар арадал атай дуьшуьшра «Госкьуллугъар» порталда агьалидиз материальный куьмекдин гьакьиндай арза гудай мумкинвал «ачух жезва». И порталдиқай саки вири агьалийри менфят кьачузвайди фикирда кьурла, и жигьетдай гзаф крар регьятдиз кьилиз акьудиз жезвайди сир туш. Амма тикрарин: ихьтин мумкинвал анжах ЧС арадал атайла (тайин са чкадиз, са ва я са шумуд касдиз талукъ яз), жезва.

Кьетлен гьаларикай хуьн, абурун вилик пад кьун ва чьуру нетижаяр арадай акьудун патал ишлемишзавай алай аямдин кьайдайрикай рахадайла, С.Рамазанова эхиримжи йисара кьати гар акьатуникай, дагьдай живедин маргьал аватуникай, марф, сел кьуникай МЧС-ди телефонриз хабар гузвай СМС-ар рекье тун - ибуруни агьалийрин сагьламвал, уьмуьр хаталувилик акат тавунихъ, абурун эменни хуьнихъ элкьуьрна кьабулзавай серенжемар тирди кьейдна.

7,5 процентдин хкажда

Дагъустандин Яшайишдин фондунин пресс-кьуллугъди малумарзавайвал, 1-апрелдилай уьлкведа яшайишдин пенсия 7,5 процентдин хкажда. Дагъустанда и пенсия 120 агьзурдалай виниз агьалийри кьачузва.

«Яшайишдин пенсия и ва я маса себебралди яшлувилехъ галаз алакьалу яз тайинарзавай страховой пенсия кьачун тийизвайбуруз гузва. Идалайни гьейри, и пенсия етимриз, инвалидвал авай агьалийриз, гьа гьисабдай яз аялризни, диде-буба кьилелай алатнавайбурузни, яшарилай аслу тушиз, тайинарзава. Амма адан кьадар инвалидвилдин группайла ва региондин коэффициентдилай аслу я», - хабар гузва Дагъустандин фондунин управляющийдин везифаяр таммарзавай Мегьамед Исаева.

Малуматда мадни кьейдзавайвал, пенсия 7,5 процентдин хкаждайбурун жергедик акатзава: пенсиядиз экьечнавай военный рекьйи кьуллугъчияр, Ватандин Чехи

дяведин иштиракчияр, «Жителю блокадного Ленинграда» знак ганвай ксар, радиациядиқди зарар хьайибур, военный рекьйи кьуллугъчийрин ва Чернобылдин вакьайра телеф хьайи хизанрин зегьмет чьугваз тежезвай членар, гуьгьуьллубурун кьватларик кваз Ватан хуьзвай ксар.

Ик, индексация кьиле тухвайдалай кьуллукъ Дагъустанда яшайишдин пенсиядин юкьван гьисабдин кьадарди 7 689 манат тешкилда. Гьа са вахтунда инвалид аялрин пенсиядин кьадар 18 453 манатдив агакьда.

Пенсиядиз фад экьечна

Алай йисуз Дагъустандай тир 550-далай гзаф дишеглияр пенсиядиз фад экьечна. Ахьтинбурук, яни пенсиядиз фад экьечнадай ихтияр авайбурук, 3 ва адалай гзаф аялар ханвай ва чпихъ 15 йисалай тимил тушиз йисарин страховой стаж ва пенсиядин 28,2 коэффициент (2024-йисуз, 2025-йисузни 30-далай тимил тушиз) авай дишеглияр акатзава.

Рикел хкин, эгер лазим кьадар йисарин страховой стаж аваз хьайитла, 5 ва адалай виниз аялар ханвай ва 8 йисал кьведалди абуруз тербия ганвай дишеглияр 50 йис тамам хьайила пенсиядиз экьечназава. 4 аял авай, 56 йис хьанвай ва 3 аял авай дидейризни, 57 йис тамам хьайила, пенсиядиз фад экьечнадай мумкинвал ава.

Ибурулай гьейри, страховой пенсия фад кьачудай мумкинвал авай-

бурук аял рушвиле ва я хвавиле кьабулнавай дидейрни акатзава. Мадни - инвалидвал авай аялдиқ гелкьезвай дидедиз ва я бубадиз ихьтин ихтияр ава. Кьилди кьачуртла, эгер 15 йисалай тимил тушиз йисарин страховой стаж аваз хьайитла, диде, 50 йис тамам хьайила, пенсиядиз экьечна. Бубадиз - 55 йис тамам хьайила, амма адахъ 20 йисалай тимил тушиз страховой стаж хуьн лазим я.

Дидевилин ихтияррикай магьрумнавай дидейриз пенсия, умуми кьайдайрал бинеламиш хьанваз, тайинарда.

Пенсия виликамаз тайинарун патал арза, «Госкьуллугъар» порталдиқай менфят кьачуналди, МФЦ-диз ва я республикада авай Яшайишдин фондунин отделенийрин муштерийрихъ галаз кьвалахдай кьуллугъриз фенани гуз жеда.

Регьят кьайдада

2024-йисан алатнавай варцара Дагъустандин Яшайишдин фондунин 2 касдиз пенсия арза ва маса документар кьатгун галачиз (проактивно) тайинарна.

Чна вилиқдайни хабар гайивал, арза галачиз пенсия тайинарунин кьайдадиқай чи республикадани фадлай ва геьеншдаказ менфят кьачузва. Ик, инвалидвал ганвай касдиз страховой ва я яшайишдин пенсия тайинарунин кьарар МСЭ-дин (медико-социальный экспертиза) органрай электронный кьайдада атай деллрин бинедаллаз кьабулзава. Деллриз 5 йикъан вахтунда килигзава. И вахт алатайла, «Госкьуллугъар» порталдин хсуси кабинетдиз ва я почтадай агьалидиз инвалидвилдин пенсия тайинарнавайдақай хабар хкеда.

Эгер агьалидиз Яшайишдин фондундай гьихьтин ятлани пулар (посо-

бие) тайинарнавацтла ва кьачузвачтла, ада вичел пул гьи кьайдада агакьардатла хьагьун лазим я. Идан патухай арза, арада мензил аваз, яни «Госкьуллугъар» порталдиқай менфят кьачуналди, гьакни республикадин Яшайишдин фондунин муштерийрихъ галаз кьвалахдай кьуллугъда ва я МФЦ-да гуз жеда. Ик, инвалидвал тайинардалди агьалидиз, мисал яз, яшлувилдин пенсия авайтла, Яшайишдин фондунин адан пенсиядал пул арза галачиз (автоматически) алава хьийида. Амма адан кьадар инвалидвилдин группайла ва НСУ-дилай (яшайишдин кьуллугърин набор) аслу жезва.

И ва я маса месэладин патухай суалар пайда хьайи члавуз квевай, алакьадин центрадиз зенгна, (телефон: 8-800-200-03-39, зенг пулсузди я) абуруз жавабар жагьуриз жеда.

Суалар гьелелиг гзаф ама

Жасмина САИДОВА

- Чна ахтармишайвал, кьиметар садлагана, инсанриз виликамаз хабарни тагана, 7 сеферда артухарнава...

- Эхь, кьиметар багъа хьанва. Икьван чавалди садрани тахъай жуьреда кхаж хьанва, амма...им чарасуз серенжем я - агъалийрив яд агакъарзавай ва чиркин ятар акъудзавай кьурулуш лап куьгъне хьанва, бизнес патал кьиметар кхажуни и месэла гьялуник члехи пай кутада. Чаз и кар патал экономикадин рекъай метлеб аваз акъавза.

- Тарифар кхаж хьанмазди, бизнесди тамамарзавай кьуллугьрин кьиметарни гьиле-гьил аваз кхаж жеда эхир! Халкъдин тахсир вуч я? Шегьерра агъалийри хъвазвай яд гьакни хьсанди туш, яни ам технический дережадинди я лагъайтла жеда. Идалайни гьейри, алуькзавай июлдилай кылдин ксар патални цин кьиметар са шумуд сеферда кхажда. И кар ик садлагана ваь, яваш-яваш авуна кланзавайди тир!

- Чи гьисабунралди, гьакьикъатда еке пар акъалтун лазим туш... ихьтин ва маса рахунар киле фена и мукъвара хьайи са мярекатдал.

Шегьеррин агъалийрив яд агакъарунай ва чиркин ятар кьакъуднай карчийривай гьачузвай гьакьидин кьадар кхажуни талукъ яз алаатай гьафтада кьиле тухвай пресс-конференцияди жемьтдин кватл хьанвай суалриз жавабар гун лазим тир. Амма гьакьикъатда са кьадар ажугьлудаказ киле фейи и мярекатдилай кьулухъ шаклувал гьизвай суалрин кьадар мадни гзаф хьана. Халкъдин патай икьван гзаф наразивилер арадал гьун тавун мумкин тир, эгер гьар са делилдикай, яни кьиметар чарасуз кхажуни себеридай, «экономикадин рекъай бинейридай» виликамаз хабардарнайтла, жемьтдихъ галаз веревирднайтла. Амма хьайивал хьана...

Махачкъала шегьердин чимивилелди ва целди таъминардай, чиркин ятар акъуддай кьурулушар сад авунин, гьакни Дагъустанда тарифрин рекъай тухузвай сиясатдиз талукъ месэлайрай пресс-конференция 27-мартдиз Дагъустандин госуарстводин технический университетда кьиле фена. Мярекатда РД-дин энергетикадин ва тарифрин министр Марат Шихалиева, эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр Алек-

сандр Нестерова, целди таъминарунин ва чиркин ятар акъудунин хиле Сад тир оператор Мегьамедгъажи Шапиева, гьакни республикадин Общественный палатадин векилар тир Азизбег Черкесова, Сапарбег Алиева, Мамма Мамаева, республикадин журналистри, жемьтдин патай векилвалзавай са кьадар маса ксари иштиракна.

Гуьруш ачухналди Александр Нестерова кьейд авурвал, яшайишдинни коммунальный майишатдин хиле хцидаказ акъвазнавай месэлар гзаф аватлани, регион эхиримжи йисара дурумлудаказ виликди финин рекъе гьатнава. «Дагъустан Республикадин яшайишдинни коммунальный хиле коммунальный карханаири ишлемишнавай энергоресурсрай налогар тагузвай дуьшуьшар гзаф хьунин нетижада акъалтлай четин гьалар арадал атанва. Целди таъминарзавай ва яд акъудзавай сетар 80 процентдин куьгъне хьанва, чимивилелди таъминарзавай сетар - 65 процентдин. Муьштерийрин патай гьар вацра 1200-далай гзаф арзаяр кьеззавай, абурукай анжах 30 процент наразивилер арадай акъудиз алакьзавай. Гьалар гуьнгуьна хтун патал Дагъустан Республикадин энергетикадин ва ЖКХ-дин кархана-яр экономикадин рекъай дурумлудаказ еримлу авунин программа тукьлуьрнава ва тестиькарнава. Адан сергьятра аваз целди таъминарунин ва яд акъудунин хиле Сад тир оператор арадал гьанва. Ада муниципальный эменни кьабулнава ва винидихъ чпикай лагъанвай хилера кьвалах башламишнава. Сад тир операторди гьакни Избербаш, Дагъустандин Огни, Къизилюрт ва Махачкъала шегьерра кьвалахиз эгечинава», - лагъана ада.

Марат Шихалиева кьейд авурвал, бизнес патал цин кьиметар кхажун яшайишдинни коммунальный хиле арадал атанвай четин гьалар, и хел миьхиз кватун мумкин тирвилей тади гьалда хьсанариз клан хьунихъ галаз алакьвалу я. Идалайни гьейри, кьейд авурвал, Махачкъала патал цийибур тир тарифар республикадин маса шегьерра, кылди кьачуртла, Каспийскда нетижалудаказ ишлемишиз са кьадар вахт я. Тежрибади кьалурзавайвал, лагъана министрди, и карди тамамарзавай кьуллугьрин ери кхажиз куьмек гузва.

Рахайбуру кьейд авурвал, агъалияр патал тарифар виле

акъадайвал кхаж хьанвач, гьик лагъайтла, экономикадин жигьетдай бине авай тарифдин ва агъалияр патал тайинарнавай тарифдин арада авай тафават федеральный бюджетдай тир субсидийралди эвеззава. Ик, алаатай йисуз республикадив 425 миллион манат агакъна, и пул гьа гьисабдай яз Каспийск, Избербаш шегьерин целди таъминарзавай сетар ва Дагъустандин Огни шегьердин чимивилелди таъминарзавай сетар гегьенш майданра ремонт авуниз ва цийийкка тукьлуьр хьувуниз серфна.

Мярекатдал гьакни экономикадин рекъай дурумлудаказ виликди финин программадин сергьятра аваз хьанвай агалкьунрикай, кылди кьачуртла, Каспийск шегьерда цийи жуьредин тарифар кардик кутунин нетижайрикай рахана - ина агъалийрин квалер виликдай авайвал йикъа са шумуд сятда ваь, суткада кыллай-кыллиз целди таъминардай ва цин гьакни кватлунин нетижалувал артухардай мумкинвал хьанва.

Мярекатдал муьштерийрин кьулайвал патал ишлемишзавай кьуллугьрин гьакни электронный кьайдада гудай система кардик кутунин планарни авайдакай хабар гана. Сад тир оператордин кьили малумаривал, апрелдин эхирра онлайн кьайдада гьакни гудай программа кардик кутада. «Алай вахтунда программа гьазурзава, адан сергьятра аваз деллар диспетчердив агакъарда, гьахъ-гьисабрин кьайда ачухди ва алцифди жеда, гьакни гуни сад тир документ (ЕПД), QR-код ар ишлемишиз башламишда. Идалайни гьейри, гьар са абонент патал кылдин аккаунтар ачухда», - лагъана Мегьамедгъажи Шапиева.

Делилар, рекъемар раижнатлани, кьарши фикирдал алайбуру гукумдин векилривай кьуватда гьатнавай тарифрин кьадардиз цийи кьилелай килигун, мад сеферда гьисабунар хьувун, гьакни республикадин жемьт гьавурда тунин кьвалах киле тухун истемишна. Агъалийрин ихтиярар хьунин рекъе зегьмет члугъзавай «Монитор ЖКХ» тешкилатдин регьбер Зиявутдин Увайсов инанмиш тирвал, сетар, хиве кьунвайвал, цийи хьувунин кьвалах жемьтдин векилрин гуьзчивилик кутун, гьакни абонентри и рекъе чпин ихтиярар законлудаказ хуьн лазим я, гьик хьи, тайин жавабар жагъун тавунвай суалар гьелелиг гзаф ама.

Чешмеяр авач

Жасмина САИДОВА

Уьлкведин амай вири регионрив гекъигайла, Дагъустан, ири ва куьлуь карч алай гьайванрин кьадардал гьалтайла, кьивекъичбурукай сад я. Хуьруьн майишатдин регион яз гьисабзавай республикада гьакни квалин маса гьайванар балклар, кьушар хуьзва. Малдарвилдин суьрсет гьасилунин кьвалах дурумлудаказ кьиле тухун патал гьайванрин - сагьламливин гьални гьамиша кьайдада хьун чарасуз я. И жигьетдай республикада хуьруьн майишатдин гьайванрин азарар пайда тахьун ва чуькун тавун патал датлана гуьзчивал авунин, дикъетлу хьунин важиблувал екеди я.

Дагъустанда и кьвалах агалкьунралди кьиле тухузва ва алай вахтунда республикада маларин тегъуьнрин чешмеяр авач. Идакай и йикъара «Дагестанская правда» газетдин майдандал журналистрихъ галаз хьайи гуьруьшдин вахтунда РД-дин ветеринариядин Комитетдин председател Мегьамед Шапиева хабар гана. Мярекат идаради алаатай йисуз кьиле тухвай кьвалахдиз ва алай вахтунда вилик квай месэлайриз талукъди тир.

Мегьамед Шапиева сифтени-сифте кьейд авурвал, малдарвилдин хел дурумлудаказ вилик тухун патал Комитетди гьар йисуз маларин 75 жуьре азаррин вилик пад кьадай серенжемар кьиле тухузва. Абурукай 10 азар кьетлен хаталувилин бур я. Гьайванрин тегъуьнрин вилик пад кьунин серенжемрикай яз, 2023-йисуз республикада санлай кьачурла, 93,8 миллион гьайвандиз рапар яна ва 6,2 миллион гьайвандин сагьламвал ахтармишнава. Вилик пад кьун патал кьиле тухузвай серенжемрин нетижа яз, Сибирдин язвадиз, дабакьдиз, лапарин оспадиз, нодулярный дерматитдиз ва са жерге маса азарриз талукъ яз гьалар кутугай бур яз хуьз алакьнава. Идалайни гьейри, ветеринариядин идараяр лазим кьайдада тадаракламишунин кьвалахни тухузва.

Кьенин юкьуз ветеринариядин кьуллугьдин вилик акъвазнавай тал алай месэлайрикай яз, М.Шапиева кадрийрин кьитвилекай лагъана: и хиле кьвалахзавай маларин духтуррин юкьван яш 50 йисалай алатнава. Жегьилри и пеше ашкьи авачиз кьяззава: кьвалах еке зегьмет алайди я, гьакни разивал ийиз жедиди туш.

Гьа са вахтунда эхиримжи йисара Комитетди, дережа гьелелиг агъузди яз аматлани, кьуллугьчийрин мажибар кхажунин месэладизни фикир гузва. И жигьетдай М.Шапиева пашманвилелди кьейд авурвал, ветеринариядин факультетар акъалтларзавай жегьилри кылдин ксарин ветклиникайра кьвалах акъвазун ва квалин кицлеринни кшарин месэлайрал машгул хьун кьяззава. Кьейд ийин, куьчейра авай иесисуз гьайванрин, кылди кьачуртла, кицлерин месэла гьялуникай рахадайла, ада хабар гайивал, Дербентда алай вахтунда 180 киц хуьдай чка (приют) эцигунин кьвалахар саки кьилиз акъуднава, мукъва варцара ам ишлемишиз вахкуда. Идалайни гьейри, республикадин Кьилин тапшуругьдалди, муниципалитетрин урта мад кьве приют Дагъустандин кеферпатан районра арадал гьиди. Нетижата шегьерин куьчейра йикъалай-кьуз гзаф жезвай ва агъалийрик кьурху кутазвай иесисуз кицлерин месэладин хчивал тлимиларун лазим я.

Журналистри патав гвай регионра гьайванрин азаррихъ галаз алакьалу гьалар члурузвайдакай ва и карди гьихьтин нетижайрал гьун мумкин ятла, гьадакай хабарар кьуна. Мегьамед Шапиева хабар гайивал, гьар йисуз уьлкведин маса регионрай республикадиз гзаф кьадар малар гьизва, амма абуруз талукъ ветеринариядин кьуллугьри гузвай документар гьамиша гваз жезвач. И карди республикадин ветеринариядин кьуллугьдин кьвалах са кьадар четинарзава. Гьинай ятла малум тушир гьайван сергьятдилай элячай члавуз карантиндал эцигун ва талукъ тир ахтармишунар кьиле тухун лазим жезва. Идарадин кьили кьейд авурвал, республикадин кеферпата ветеринариядин полициядин кьве пост - «Кьизлярдин» ва «Артезиандин» - кардик кьва. Ина госветкьуллугьдин пешекарри суткада кыллай-кьилиз гуьзчивал тухузва.

Иллаки хаталу азарар республикадиз акъатунин хаталувиликай рахадайла, кьейд авурвал, уьлкведин ветеринариядин кьуллугь гьамиша алакьада ава ва, эгер тегъуьндин чешмеяр пайда хьайитла, идакай тади гьалда хабар гузва. Хаталу азаррин вилик пад кьунин кьвалах садрани зайифарзавач. Вучиз лагъайтла, Дагъустан маса уьлквейрай Россиядиз гьайванар ва я малдарвилдин суьрсет гьизвай сергьятдал алай регион я. Ида регионда «трансграничный» азарар пайда хьунин хаталувал са шумуд сеферда артухарзава. Гьаниз килигна, азаррин вилик пад кьун патал кьвалахар гзаф тухузва, и рекъе пешекаррални алава пар акъалтзава. Хаталу азаррин чешмеяр терг ийизвай вахтунда майишатрай гьайванар терг авун патал вахчун мумкин я.

Агъалийри ишлемишзавай малдарвилдин суьрсетдин хаталувиликай рахадайла, М.Шапиева як, нек ва маса продуктар анжах ветеринариядин сертификациядин кьайдада кьвалахзавай чкайрай кьачун меслятна. Кылди кьачуртла, ада Махачкъаладин 2-нумрадин базарда маса гузвай суьрсетдин ери винизди тирди кьейдна. «Ина ветеринарно-санитарный экспертиздин лабораторияди кьвалахзава. Адан вилик квай месэла дезгейрал шаклу суьрсет акъатунин вилик пад кьун я», - лагъана ада.

«Йисан месэла» конкурсдиз

Муаллимрин хизан - виридаз чешне

Хазран КЪАСУМОВ

Ахлакь-низам, ферли веледар авай, чехиди-гъвечиди чидай, мугьманперес ва ватанперес, гъурметлу гъар са хизан хуьруьн, райондин, санлай обществодин бине ва дамах я.

«Кылди къачур са хизандин бахтуникай санлай уьлкъедин бахт арадал къвезва», - къейднай Президент Владимир Путина. Хизандилай, адан тамамвилелай гзаф крар аслу я. 2024-йис Россияда Хизандин йис яз малумарун дуьшурдин кар туш.

Эгер ваз са йисан хъсанвал ийиз кланзаватла, гергерар цуз, цувад йисан хъсанвал ийиз кланзаватла, емишдин тар аклура, эгер вири уьмуьрдин хъсанвал ийиз кланзаватла, инсан тербияламиша, лугуьзва халкъдин мисалда. Дерин чирвилер авай, кар алакьдай, жемьтдиз хийир гудай инсан тербияламишун регьят кар туш. И карда муаллимрин зегьмет екеди я. Акьалтзавай несил тербияламишуниз, жаванар уьмуьрдин шегьредал акьудуниз чпин вири уьмуьр бахшнавай муаллимар, гъатта тамам тухумар гзаф ава.

- Муаллимвал чи тухумдин кеспи я лагьайтла, зун ягьалмиш жедач, - лугуьзва Вани Сталрин юкъван школада урус члаланин литературадин муаллимвиле кваллахзавай Шихнебиев Агьмед Мирзоевича. - Чи, Шихнебиеврин, тухумдай цуд касди акьалтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гана, и кар давамари ийизва.

Малум хъайивал, Агьмед муаллимдин дах Мирзе Шихнебиева 1958-йисалай 1970-йисалди муаллимвиле кваллахна, гзаф гадаярни рушар савадлу авуна.

Агьмед Шихнебиеван вахар Гуьзел (Москвада), Ракуьят, уьмуьрдин юлдаш Мариятни школада муаллимар я.

- Захь чехи гъурметлу хизан ава. Зун зи рикл алай пешедин иеси я, - лугуьзва А.Шихнебиева. - Гъавилляй за жув бахтлу кас яз гьисабзава.

Агьмед Шихнебиев 1951-йисан 13-агустдиз Къасумхуьрел дидедиз хъана. 1958-йисуз Шихнебиеврин хизан Вани Сталрин хуьруьз куьч хъана, 1968-йисуз Агьмеда инин юкъван школа вири тарсарай хъсан къиметар аваз акьалтларна.

Гъвечи чавалай тухумдин кар давамари кьаст рикле авай Агьмед Дагосуниверситетдин филологиядин факультетдик экечина.

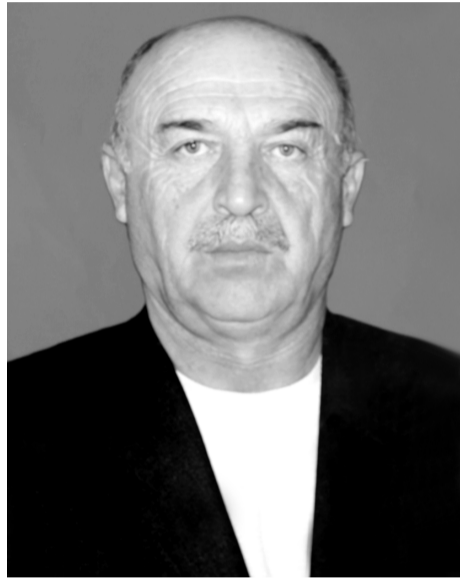
- 1970-йисуз зи дах рагьметдиз фена, ругуд аял авай чи хизан лап дарда гъатна, - ихтилатзава Агьмед муаллимди. - Гъиле цийиз эцигзавай квалерни авай. Гъавилляй зун университетда клелун заочнидаказ давамариуниз, кваллахуьн мажбур хъанай.

1971-йисуз Вани Сталрин юкъван школада муаллимвиле къуд вацра кваллахай А.Шихнебиевас Советрин Армиядин жергейриз эвер гана.

1973-йисуз армиядай старший сержант яз хтай Агьмед Мирзоевич Нуьцуьгьрин юкъван школада урус члаланин литературадин муаллимвиле кваллахал къабулна. Ада вичи лугуьзвайвал, саки гъар юкъуз Вани Сталдиллай Нуьцуьгьриз квачи-квачи физхквез, 21 йисуз Кварчагь дередин аялриз тарсар гана.

1994-йисан 15-мартдиллай инихь Агьмед Мирзоевича Вани Сталрин юкъван школада муаллимвиле кваллахзава, дагъви байлириз урус члал ва литература чирзава.

- Нуьцуьгьрин ва Вани Сталрин школайра кваллахдайла, за са шумуд йисуз школьникрин производствон бригадайриз регьбервал гана, - лугуьзва А.Шихнебиева.

- Аялри «Коммуна», «Самурский» ва «Юхаристальский» совхозрин зегьметчийриз ципицар, пинияр, алучаяр кватл хъийиз куьмекар ганай. Кваллах авай, школьникрин зегьметдин къадир чир жезвай хъсан вахтар тир абур.

Техрибалу муаллим, хъсан насигьатчи Агьмед Мирзоевича Вани Сталрин юкъван школада кардик квай край чирдай музейдин директорвилин ва ТОКС-дин руководителвилин везифаярни кьиле тухуьзва.

Чна винидихь лагьайвал, Агьмед Мирзоевичан уьмуьрдин юлдаш Марият Зиявудиновнани муаллим я. Ам 1956-йисан 17-мартдиз Вани Сталрин хуьре дидедиз хъана.

Марията 8-классдал кван хайи хуьруьн школада клелна, 10-класс Кьулан Сталрин юкъван школада акьалтларна. Гъеле 9-классда клелзавайла, «Закай гележегда сифтегъан классрин муаллим жеда» кьил алаз сочинение кхъей руш Буйнакскдин педучилищедик экечина. 1977-йисуз анаг акьалтларна. Гъа чавалай инихь Марият Зиявудиновнади школада сифтегъан классрин муаллимвиле кваллахзава.

Яргьал йисара муаллимар яз кваллахзавай Агьмед ва Марият Шихнебиеврихь агалкъунар, хъсан нетижаяр ава. Абуру чирвилер ва тербия гайи цудралди гадайрикайни рушарикай гележегда чехи дережайрин руководителар, хъсан пешекарар (духтурар, инженерар, муаллимар) хъанва. Кылди къачуртла, алимар тир Владимир Бабаевал, Мухлисат Исмаиловадал, Элеонора Яралиевадал, Тамара Шихнебиевадал, Бат Батовал ва масабурал муаллими дамахзава.

Агьмед Мирзоевич ва Марият Зиявудиновна чпи чирвилер гайи виликан ва къеннин ученикрикай рахадайла, зи рикле Дагъустан Республикадин Кьил Сергей Меликова лагьай гафар къвезва: «Сифтенисифте муаллимдикай я ученик патал дуьзгун чирвилерин ва тербиядин чешме жезвайди». Лап гъахълу, тежрибадини субутнавай делил я.

Тухумдин кар тир муаллимвилин пешеди хъиз, Агьмед ва Марият Шихнебиевриз ферли 3 веледди ва 3 тхулди шадвал, уьмуьрдал къарувал, гележегдихь инанимшвал гуьва. Абурун гадаяр тир Шихнебиеди - Къасумхуьрел КЦСОН-да, Гъабиба Тюменда газдин карханада кваллахзава, Тамерлан хизандихь галаз хуьре яшамш жезва.

«Муаллим, вич куз, масадаз ишигь гуьзвай шем я», - лагъанай XIX асирда яшамш хъайи Италиядин шаир Джованни Руффиниди. Ингъе Агьмед Мирзоевича ва Марият Зиявудиновнади масадбуруз ишигь гуз, талукь тирвал, 53 ва 46 йис я. Икъван йисара ашкъидалди кваллахал физвай ва шадвиледи кваллиз хквезвай абур бахтлу ксар я.

Къизхалум МАГЪМУДОВА,
Цийи Макъар

Уьмуьргьикъван фад-фад физватла, бязи вахтара чна гьич гьиссни ийидач. Агъадихь ийизвай суьгьбет зи фикирда фадлай авайди тир, амма кьилиз акьудиз алакьнач. Къе за вичикай кхъизвай касдин виклеговилел, адаз уьмуьр дериндай чир хьунал зун гъамиша мягьтел тир. Ада гзаф ктабар клелнавай, дидед члалалди хъиз, урус ва азербайжан члаларалдини лап асантдиз рахазвай, ам заз чешне тир. Адал дамахни ийидай, са тлимил кван (хъсан фикирдалди) пехилни тир.

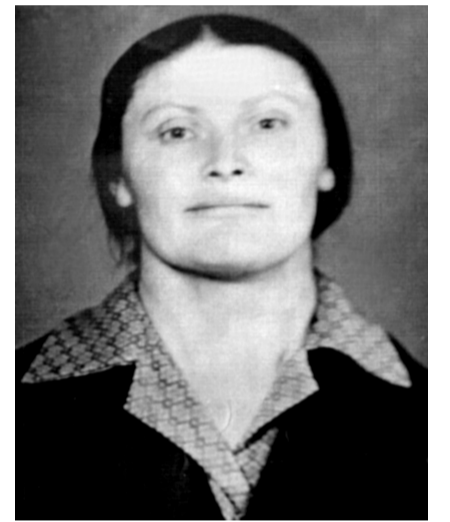
Чи чехи вах **МИРЗЕХАНОВА (ОСМАНОВА) Саният Абдурагьмановна**. Гъайиф хъи, ам чавай къакъатна.

Саният 1937-йисан 11-сентябрдиз Ичинрин хуьре дидедиз хъана. Буба хизанни галаз Бакудиз куьч хъана. Амма бахтатар йикъар са акъван яргьалди фенач - Ватандин Чехи дяве башламиш хъана. Къе аялни гваз диде хуьруьз рекъе хтур буба фронтдиз фена.

А йисар аялар патал гзаф четинбур, азабар члугурбур хъана. Дидеди датлана колхозда зегьмет члугуна, аялар хвена, чехи авуна. Диде вични тек тир, вах, стха, диде-буба амачир. Дяве куьтягь хъана. Дах 1946-йисуз хуьруьз хтана. Хуьре авай квал са гьалда гуьнгуьна хтуна, ада мад Бакудиз, гъа вичин кваллахал хъфинин къарар къабулна. И кардин, яни шегьерда яшамш хъунин асул себеб аялриз клелиз-кхъиз

библиотека халкъ квай чкада авай. Хуьруьн жегьилар, колхозчияр, школада авай аялар, вахт хъанмазди, вири гъаниз къведай. Саният вахаз ам вичин къвед лагьай квал хъиз тир жеде. Ана гутьлуь яргьи столдал гъамиша цийи газетар, журналар, Стлал Сулейманан, Етим Эминан шириар авай ктабар, яру жилдер алай «Лезгийрин поэзиядин антология» жедай. Ибур клелзавайбурун рикл алай ктабар тир.

Саниятаз галатун чидачир, гъи карда хъайитлани ам кьенкьве жедай. Веьк кватлдайла, гвен гуьдайла, гам храдайла, хизандани ам чешне тир. Ихтилат кватайла лугун хъи, ам къисмет хъайи хизан екеди тир. Саният тухвайла, хуьруьн дишегьлийри «чидач ман, Мирзедин еке хизан авай квалле вичиз

Чаз экв гайи чирагъ тир...

чирун, образование гун тир. Дахдиз вичизни дерин чирвилер авачир, дидени «ликбезда» чирай са вад гьарфунин иеси тир.

Бакудин Къарадагь райондин Лок-Батанда аялар школада туна, яшамш жез башламишна. Саният хуьряй хтанвай аял тиртлани, цийи шартларив, ма са аялрин коллективда лап фад вердиш хъана, хъсан къиметар къачуз, ашкъидалди клелиз башламишна. Ада гъатта классда авай колдашризни тарсар чириз куьмек гудай. Классда авай рушар кваллиз атайла, дидеди, мягьтел яз, бубадиз лугуьдалдай: «Яраб идакай, вичизни чирна, масабурозни чирдай къаванди хъанва жал?». Гъар гатуз, каникулар хъанмазди, диде аяларни галаз хуьруьз хквешдай. Вахан таяр-туьшер рушар чи кваллиз къведай, вичин ширин ванцелди гъар жуьре члаларалди манияр лугуьз, далдам алачир мехъер хъиз жедай. Рушар колхоздин никлериз эчелар эчез фидайла, Саниятни абурухъ галаз фидай, шегьердай хтанвайди я лагъана хуьруьн кваллахрикай къерех жедачир.

Бакуда 7-класс куьтягъна, хуьруьз хтана. Шегьердиз клелиз фидай мумкинвилер авачир. 7 классдин образование дишегьли патал вини кьил яз гьисабзавай. Къисмет хъана, руш гун меслят акуна. Аллагьдиз шукур, гьалтай касни клелунин, илимдин къадир авайди хъана. Гъа вахтунда Махачкъалада культурадин министерствондин патав хуьрерин библиотекадин заведующийрин пешекарвилин дережа кжагдай курсар кардик квай. 1959-йисуз Санията ана клелун акьалтларна, адакай Ичинрин хуьруьн библиотекадин заведующий хъана. Вичин кваллах ада еке ашкъи - гъевес кваз ийидай.

Клубни библиотека, гъаклни колхоздин контора, гъамбархана, туьквен - вири хуьруьн юкъвал алай, яни би-

кандайвал шегьерда вердиш хъанвай, тарцин хилел алай нуьк хътин Саниятавай фу нез жедагъла?» лугуьз шаклувалналдай. Амма Санията вичиз цийи хизанда баркалла къазанмишна - ада-лай гъамиша рази тир.

Саният ваха жемиятдин уьмуьрдани иштиракзавай. 1959-1970-йисара адакай Рухунрин хуьруьн советдин депутат хъана. И рекъени вичин мажбурнамаяр ада хас тир къайдада, чешне-лудаказ кьиле тухвана.

Залзала себеб яз, чи хуьр Цийи Макъарал куьчарна. 1973-йисуз Саниятакай школадин библиотекадин заведующий хъана. Рикле алама, садра аниз феййила заз акуна хъи, гъвечи классда авай аял иер шиклар алай са ктаб гваз акъвазнавай. Саният ваха лугуьзва: «Халадин, шиклар иер акуна хъянавани вуна ктаб? Килиг, клела гъа! За вун ахтармишда, суалар гуда. За ина авай ктабар вири клелнавайди я».

Масабурун аялар патал икъван рикл куьза ада яраб вичин хайи аялар патал гьикъван зегьмет члугунатла?

Вах ирид веледдин диде тир. Виридаз хъсан образование гана. Гъарма сад вичин пешедин иеси хъанва. Аллагьди хуьрай чеб. Гъелбетда, аялрин тербиядик гзаф сабурулу, акьуллу бубади кутур пай зурбади я. Амни виридаз чидай, хуьре гъурмет авай Салманхан муаллим тир. Аллагьдин рагьмет хуьрай вичиз.

Са шакни алач, Саният ваха вичин михъи чехи риклин чимивал неинки са аялриз, гъакл вири инсанризни пайна. Амма вичин буба, чун патал ам туьхун тийир халис чирагъ я. Дугьриданни, вун бубадин мурад кьилиз акьудай игит руш я, Саният вах. Вун я чаз университетрин раklarар ачуьхайди.

Къуй ви эхиратдин квал къени хуьрай. Ви экъу къамат чи рикляй садрани акъатдач.

Халкъдин музыка

Шайдабег МИРЗОЕВ,
ДГПУ-дин профессор

Халкъдин музыка. Адакай рахадайла, чи рикел кланзи-такланз шумудни са асирра лезги халкъдин руьгдин даях хъайи гуьзел сесер, манияр, макъамар, гъаваяр, музыкадин алатар (чуьнгур, зурне, кфил, балабан, кемең, далдам, тафт, тар) къвезва. Ибур вири къенин несилдиз чи ата-бубайри багъишнавай гзаф гуьзел, руьгдиз пара таъсирзавай, миллетдиз багъа аманатар я.

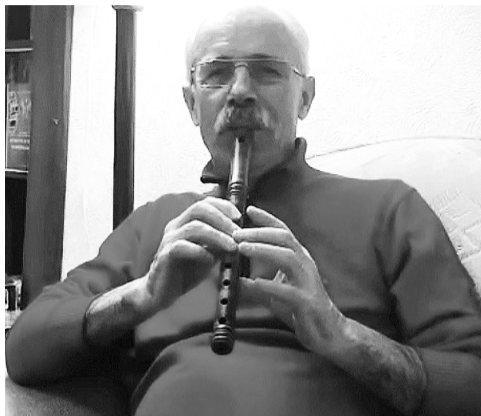
Музыка къетен жуьреда инсандиз таъсирзавай къуват я. Татаррин машгур шаир Г.Тукая лагъайвал, «халкъдин манияр я душманрин тупаривай, я хъелеривай куквариз хъанач. Абур, гзаф бедбахтвилериз дурум гана, халкъдин зигинда мягъкем хъана. Абур къени амазма ва гъамшалугъ амуькъда». Урусрин халкъдин манийрин хор арадал гъайи М.Е. Пятницкийдивай «Халкъдин манияр эстрададин манийрилай къелай аслу я» лагъана хабар къурла, ада лагъанай: «Эстрададин манийри инсан шадарзава, халкъдин манийри лагъайтла, инсандин руьгъ хкажзава, адаз инсанвилдин рехъ къалурзава».

И макъалада аз лезги халкъдин музыкадикай, вичин хуси тербиядинни ахлакъдин руьгъ кутазвай, педагогикадин алатдикай хъиз, тарихда гъик менфят къачунатла ва къачузватла, суьгбет ийиз кланзава.

Музыкадин куьмеқдалди чи диде-бубайри чпин аялрик лап таза чавалай гуьзелвилдин гъиссер кутаз хъана. Дидеядин тербиядин тежрибадай аквазайвал, ширин лайлайдин сес хъайила, къеплиник квай таза аялдин къал-къиж, шел-хвал акъвазда, гзаф вахтара ам, юзанны тийиз, сесер хъана амуькъда. ИкI, аялди тебиатдин, хайи дидедин гуьзел сес гъиссзава.

Халкъдин музыкадин гуьзелвал аялрив рикивай гъисс ийиз тунин мураддалди чи бубайри ва ата-бубайри фагумнавай ихтин къайдаярни ава. Месела, гатфар къилля тарари, кулари къеж къачуз башламишайла, къайгъудар чехибур аялриз цвелдин, хъархъун тваларикай писпяр, нацарин балабанар, кфилар, тарцин чкалдин зурнеяр расдай. Яшлу арифдарри рикел хкизвайвал, вилиқдай лезги хуьрера квалдин череярал, гъенерал чпи туькуьрнавай далдамар, зурнеяр, балабанар ядай аялрин кваталар кими жедачир. Ихтин серенжеми гъевелизмаз аялрин руьгъда гележегда музыкантвилдин, мандарвилдин пешекар хъун тайинардай дуьшурарни тIмил хъанач. Къени гзаф музыкантри ва мандарри (чун халкъдин музыкадин алатар ягъиз жедай устад музыкантрикай ва мандаррикай рахазва), чпин устадвилдин бине эцигай вахтарикай рахадайла, аял вахтар, гъевелизмаз чеб гъейранарай халкъдин манияр, макъамар, гъаваяр ва абур устадвилелди тамамарай мандарар ва музыкантар къалурда. И жергедай, са шакни алачиз, чи лезги халкъдиз пара гуьрметлу ва эрзиман композиторин - классикадин музыкадин бине эцигай Готфрид Гъасанован, Сейфулаъ Керимован, Зейнал Гъажиеван, Уруж Абубакарован, Меъамед Гъуьсейнован, Майина Абдулмуталибоваддин; машгур лезги ашукьрин - Абдулан, Ширинан, Нуьсретан, Адилан, Сакитан, Шемширан, Алиханан; устад члагъанчияр тир Ражаб Сафарован, Исрафил Исрафилован, Исамудин Агъмедован; зурнечияр тир Абдулазиз Алисултанован, Сафалдин Идрисован; кемеңчи Эмирбег Эмирбегован; лезги миллетдин рикI алай мандарар тир Рагъимат Гъажиевадин, Дурия Рагъимовадин, Гъава Аглагъвердиевадин, Суьлгъия Гъажиевадин, Эслихан Агъаевадин, Айдунбег Камилван, Ризабала Агъабалаеван, Фаризат Зейналовадин, Роза Максумовадин, Рая Абдуразаковадин, Тамара Исрафиловадин, лезги театрдин сегънедин устад тир Мурадхан Къухмазован, Шамси Къухмазовадин, Къумбай Рамазанован, Нисред Агъмедован ва гзаф къадар масабурин тварар рикел хъун чарасуз я.

Малум тирвал, зегъмет члугвадайла, ийизвай кеспидихъ галаз къадай мани, уьфт, музыка ягъайла, рикIни алахъда, инсанрин дуст-

вилдин алакъярни мягъкем жедая, зегъметни - къезил. Гъа икI, гъар са инсандин ахлакъ, гуьзел гъиссер, намус-гъейрат вахтунда гуьнгъна тун важиблу тирвилляй лезги чIала, халкъдин медениятда гамар храдайбурун, чубанрин, келербанрин манияр, къуьлер арадал атана. Аялар чехи жердавай ван къвезвай сесери, макъамри, манийри, къуьлери ийизвай таъсир мадни гужлу жез хъана. Халкъдин музыкадин важибувал, уьмуьрда лазимвал лезги халкъдин суварри (Пинийрин сувар, Цуькверин сувар, Сифте туьрез вегъинин сувар), гад агудна кутягъайла, зулун къилляй ийизвай жегъилрин мехъерри ва гъакIни гъар йикъан яшайишдини мадни хкажиз хъана.

Лезги мехъеррик аялдиз таъсир авун, ам музыкадинни къуьлерин алемдал желб авун патал гзаф вахтара диде-бубайри, мукъвакъилийри къуьлуьник 5-7 йиса авай гадаяр кутанда. Аялри чпин таяр рушариз, мукъва-къили дигъегъилри къуьлуьник теклифда ва, чехибур хъиз, халкъдиз кутугай ахлакъдин амалралди къуьлер ийиз чалишмиш жедая.

Гуьзелвал гъисс ийиз тазвай къайдайрихъ галаз санал виш йисарин тарихди халкъдин тежрибада са къадар авазар яшайишда ишлемишдай мисаларни туна. Месела, лап къегъне вахтарилляй къедалди арифдар зегъметчийри музыка гъайванриз таъсир авун, абурун иштагъ ачухарун патални ишлемишзава. Къачун чна чубандин кфил. Адан хуш сесиналди камаллу чубанрилай суьруь вичин патав агуд хъийиз, са уьруьшдай маса уьруьшдиз гъализ, гъайванрин иштагъ ачухариз алакъзава. Чубанри кфилдай «хъб цIаракай фидай», «Сталрин» гъаваяр ядайла, гъар са инсандин руьгъ хкаж жедая. Я тахъайтIа, къачун чна маса мисал: таъсирлу гуьзел уьфтуьнин гъавадалди халкъдин бязи зегъметкеш устадрилай къизмиш хъайи балкIан секинариз, верчерал, уьндюшкярал гъужум ийиз гъазур жезвай чинеругрик, чалагъанрик къурху кутаз жедая. Бязи устадриз гъатта гъайванриз яд, ем гудайла, ийидай сесер, ядай уьфтер, макъамарни кваз чидая. И мисалри музыкадихъ авай еке къуват мад ва мад субутзава.

Хъуьтуьл, шад авазри гъиссерин къуват хкажзава, рикI аладарзава, гъатта дамардин давление къайдада твазва. Вири и мисалри къалурзавайвал, инсаниятдин тарихда зегъметчи халкъдин вичин рикIиз хуш музыка арадал гъана, адахъ авай зурба къуват, макъамарин, хуш сесерин чарасузвал, дериндай къатIана ва яшайишда ишлемишиз хъана.

Гъелбетда, са куьруь макъалада музыкадин рекъай халкъдихъ авай вири тежриба ачухун пара четин я. Амма къейд авун лазим я хъи, камаллу агъсакълри, арифдар инсанри яшайишда музыкадикай къачур менфят, адан важибувал, адаз «къхънвай» рехъ къенин жегъил несилдик ахлакъдинни гуьзелвилдин гъиссер кутун патал чарасуз фикир гана кланзавай месэла я.

Идалайни гъейри, важиблуди мадни ам я хъи, герек къенин лезги балайриз маса халкъарин ваъ, сифтени-сифте жуван хайи лезги халкъдин макъамар, манияр дериндай чиржен. ИкI, асирралди чи ата-бубайри дуьзгъуьламишнавай лезги гъавайрин халис везифа къатIудай, ам уьмуьрдин жигъирив къадайвал ишлемишдай алакънар кутуни, са шакни алачиз, акъалтзавай несилдин жуван халкъни ватан дериндай гъисс авунин, намусдинни гъейратдин тербия къачунин дережа хкажда.

Хазран КЪАСУМОВ

Зун и йикъара СтIал Сулейманан районда кардик квай аялрин художественный школадиз фена. Анин дегълизрин, кабинетрин цларал алай стндар, преподавателри ва аялри гъар жуьре рангаралди члугунвай инсанрин суьретар, тебиатдин гуьзел ва тарихдин метлеб авай чкайрин шикилар, парчадал гъаларалди ва кларасдал кана атланвай нехишар акуна.

- Суьретар ва шикилар члугунин искусство гъамиша инсандихъ галаз санал ала, - чи гъейранвал акурла, лагъана школадин директор **Бажихалум Мирзалиевна МЕЛИКОВА-ДИ**. - Лап дегъ девиррилай инсанри чпин фикирар, гъиссер рагарал, чархарал шикилар члугуналди къалурзавай. А шикилрай чаз инсандин тарих аквазва.

Директордин кабинетдиз фейила, чи фикир цлакай куьрсарнавай ва столрал алай дипломрини грамотайри чпел желбна. Шаксуз, абуру школадин преподавателрин ва аялрин алакъунринни агалкъунрин патухъай ачухдиз шагъидвал ийизва.

Рангаралди яратмишзавай бур

Чаз малум хъайивал, Бажихалум Мирзалиевна пешедай, кваллахдай руьгъдин таъминвал жагъанвай жегъил пешекар я. ЦIийихуьруьн юкъван школада келдай йисара дагъви рушан рикI шикилар члугунал алай. Вири тарсарин арада изобразительный искусстводи къетIен чка къунвай. Гележегдин пешени гъим хъадатIа, артух фикирар авун лазим атанач: 1991-йисуз Бажихалум Жемалан тIварунихъ галай Дагъустандин художественный училищедин «росписьткани» отделенидик экечIна. Студент тир йисара ада вичин алакъунар са шумуд выставкада къалурна.

Б.Меликовади вичин зегъметдин рехъ 1996-йисуз райондин художественный школада преподавателвиле кваллах авунилай башламишна.

Къадар-къисметди Бажихалум Мирзалиевна Санкт-Петербургдаз акъудна. Ина яшамиз жезвайла, кваллахдилай къецяй компьютерный графикадин курсарни акъалтарна.

Ватандиз хтай 2021-йисуз ада райондин художественный школада преподавателвиле кваллах авун давамарна. 2022-йисалай школадин директорвиле кваллахзава.

Гъа са вахтунда, Б.Меликовади вичин чирвилерин ва пешекарвилдин дережа хкажуникайни фикирзава. И мураддалди ада, кваллахдивай къерех тахъана, Новочеркасскдин культурадинни образованидин университетдин Дербентдин филиалда кIелзава.

Кваллахдин хъсан тежриба авай преподавателар тир Нариман Мазанова, Лариса Рамазановади, Абдулвагъаб Рамазанова, Эмина Къаинбеговади ва масабур аялриз искусстводин сирер чирунилай гъейри, чпини района ва республикада киле тухузвай выставкада иштиракзава, кIвенкIевчи чкаяр къазва.

- Чи художественный школадихъ Къасумхуьрел, ЦIийихуьре, Герейханован хуьре, Вино СтIалдал ва Курхуьрел (ам мукъвара ачухнавайди я) школайра филиалар кар-

дик ква, - лугъуза Б.Меликовади. - Школада 160-далай виниз аялри шикилар члугунай, кларасдал нехишар атлунай, парчадал гъаларалди нехишар авунай ва искусстводин маса хилерай вердишвилер къачузва, чпин устадвал хкажзава.

Школада искусстводин сирер чирай са шумуд жегъилдикай гуьгъуьнлай хъсан художникар, пешекарар хъанва, абурукай Нариман Мазанова ва Эльмира Наврузовади художественно-графический институт ва Избербашдин педучилище акъалтарна, и школада преподавателар яз кваллахзава.

Школадин преподавателри ва аялри района ва республикада тухузвай гъар жуьредин мярекатра иш-

тиракзава, абуруз талукъарнавай са шумуд выставка художественный школада ва райондин культурадин имаратда кардик ква.

- Тариф авун туш, чи школа республикадин художественный школайрин арада хъсанбурукай сад я, - лугъуза Б.Меликовади. - И кар чи преподавателриз, аялриз, школадин коллективдиз ганвай дипломрай, грамотайрай аквазва.

Директордин гафарин гъахълувал къалурун яз, чаз са шумуд мисал гъиз кланзава. Алатай йисуз Дагъустандин халкъдин шаир Расул Гъамзатован 100 йисан юбилейдиз талукъарна тухвай «Гамзатовские странички» республикадин выставкада санлай школа ва 6 преподавателдинни аялрин кваллах Дагъустандин культурадин министерстводин кIелунинни методикадин центрадин директор К.Эльдаравадин къул алай дипломриз, «Вместе против терроризма» республикадин выставкада школа дипломдиз лайихлу хъана.

ЦIийи йисан вилик Махачкъалада «Праздник к нам приходит» лишандик кваз республикадин нинийрин выставка киле фена. Анани школади диплом къачуна.

А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай Дагъустандин педагогикадин ахтармишунрин институтдин 80 йис тамам хъуниз талукъарна тухвай «Художник-педагог» республикадин выставкада иштиракунай школадин директор Бажихалум Меликова ва преподаватель Нариман Мазанов сертификатриз лайихлу хъана. Ихтин мисалар мадни гъиз жедая.

Алай вахтунда школади маса выставкада иштиракун давамарунихъ галаз санал СтIал Сулейманан 155 йис тамам хъуниз талукъарна, Сулейманан суьретрин ва яратмишунрин бинедаллаз шикилар члугунин выставкариз гъазурвилер аквазва. Выставкайра гъам преподавателрин, гъамни аялрин кваллахар къалурда.

Агъед Агъаеван - 100 йис

А.ОМАРОВ

(Эвел - 12-нумрада)

Ам, вичин девирдин инсан, советрин инсан ва советрин улкведин патриот, «тарихдик тади кутазвайбурун» несилдикай тир. А несилдин векилар, чпикай дуьз лугузвайвал, ахтин ашкпилу гевескарар тир, абур гьатта вах-

Алим, писатель,
литературовед...

тунилай вилик экечиз, риклерин мурад тир бахтлу гележек мукьва ийиз гьавалат хьанвай. Патриотвилдин и кьетлен гевесди, а девирда гзафбуруз хас партиядин кьуллугьда ян тагана акъвазуни, общественный крара тади акатуни А.Агъаеван яратмишунриз чпин рангяг тавуна тунач. Философдихь лагьайтла, дуьньядин культурада дегь девиррилай гьатнавай фикирдалди, са куьнивайни члуриз тежедай ругьдин секинвал ва вичи гузвай кьиметра са куьнилайни аслу туширвал хьун герек я. Эгер и секинвал ва аслу туширвал А.Агъаевахь гьамиша хьаначтла, лугузва Дагъустандин философри, кье адаз туьгмет ийиз бажагьат мез юзада.

4

Перестройкадин девирдани Агъед Агъаева илимдин ва яратмишунин кьвалах, виликдай хьиз, бегьерлудаказ, гьатта цийи кьуват акатна, давамарна. Адан «Философия и методология науки» (1994-йис) ктабни философиядин хиле кьетлен ва нетижар кьазвай кьвалахдиз элкьвена. И йисара ада Дагъустандин тарихдин илимдин агьсакьал Р.Мегьамедовахь галаз санал «Дагестанское единство. История и современность» (1995-йис) монографияни кьена. И кьвалахрихь галаз гьа са вахтунда адан илимдин эсеррин «Философия совести» кваталдизни дуьнья агуна. И ктабда гьатай чьехи очеркда Ярагь Мегьамедан руьгьдин кьамат арадал канва. Эгер виликдай Ярагь Мегьамедад анжах диндин рекьяй чкадин месэляяр гьалзавай камалгьлидиз хьиз килигзавайтла, Агъаева сифте яз адакай эвелимжи дагьви демократдикай, азадвиллинни ягь-намусдин кьели терефдардикай хьиз лагьана. «Нажмудин Самурский. Политический портрет» (1990-йис) ктаб илимдин публицистикадин жанрда лагьай цийи гаф хьана, ада мад сеферда вичин бажарагь жуьреба-жуьре терефринди тирди тескиьарна. Уьмуьрдин цийи шартари истемизшавайвал, ам милли тарихдин важиблу вакъияяр, 30-йисарин репрессияр ахтармишунални элячйна, Дагъустандин тарихда виридалайни члурубурукай хьайи девирдин сирер ачухиз алахьна, газетрин журналриз ада и темайрай са жерге макъалаяр кьена.

Яргьал йисара философиядин, тарихдин, культурологиядин, политологиядин месэлайрал машгьул тиртлани, художественный гаф лугьунни А.Агъаеван

рикелай михьиз алатнач. Адан писателвилдин бажарагьди вичикай мад сеферда 1989-йисуз «Пад хьайи рагь» романдалди малумар хьувуна. Писатель чьехи гевесдивди кьилин игит Нажмудин Самурский тир тарихдин «Ирид цаварик Самурдин ван» роман кьхинив эгечинай. Сифте кьилер 1991-йисуз «Самур» журналдиз акъатнай. Роман, гьайиф хьи, куьтягь тавуна амуькьна.

Агъед Агъаев чидайбуру рикел хкизвайвал, ам садрани анжах са «кабинетдин алим» хьаначир, ам бажарагьлу педагог, жегьилрин тербиячи тир. Дагъустандин гзаф илимри ва политикри чпин кьвалахар адан тиварцихь галаз алакьалу ийизва. Адан гьилик 11 аспиранти диссертацияр хвена, абур илимдин, политикадин, культурадин рекьера агалкьунралди кьвалахзава.

Вичин уьмуьрдин 40 йисалай вичин А.Агъаева ДГУ-да кьвалахуни гана. Абурукай 26 йисуз ам, ара тагана, философиядин кафедрадин заведующий

яз амуькьна. Алим рикел хкизвайбуру лугузвайвал, адаз вичин юлдашрин илимдин ва кьелунин кьвалахдиз гьак са винелай кьалурун патал ваь, лап рикивай дикьет гун, абурун кьайгьударвал авун, герек кьадал куьмекидиз атун хас тир. Ам атлугьай, вичив агуд тийидай кас хьиз аквадайтлани, амайбуруз виняй агьадалди килигун адаз эсиллагь чидай кар тушир. Лазим атайла, адан кьилив мус хьайитлани кьезе жедайди кьвалахдин юлдашриз чизвай, вич машгьул кар туна, ада атайдан дердидиз яб гудай. Инсанрин риклера ам, гьа ихьтинди яз, чьехи дагъустанви яз амуькьда.

P.S. Мартдин варзни акъатна, Агъед Гьажимурадвичан юбилейдин мярекатар (гьикл лагьайтлани, 100 йис я!) гьам Ахцегь районда, гьамни Махачкьалада, амай чкайрану, лайхлу дережада аваз вучиз тухузвачтла, кьил акъатзавач. Ада чаз илимдин ва яратмишунрин зурба ирс тунва. Чун гьикл эгечизава а ирсинив? Илимдин кьвалахрикай инал лугьун тийин (и суал пешекарриз тан), художественный эсеррал акъвазин. «Лезгияр» роман кьелиз кьандайдаз гьич библиотекайраини жагьизмач. Са гьужетни алачиз, чи литературада сад лагьайди ва куьгьне тежербурукай тир и роман акьуд хьувун чарасуз я. Пара акьуллу кьвалах жедай, иллаки кьенин йикьан шартлара, роман хьсан дережада аваз урус чьелазни элкьурнайтла. (Философ Агъаевалай тафаватлу яз, писатель Агъаев урус чьелал кьелзайбуруз ерли чизвач.) «Ирид цаварик Самурдин ван» роман куьтягьнавачтлани, адан тамам хьанвай кьилер чи литературадин важиблу эсеррикай я. Абуру кьилди ктаб яз ва я писателдин маса эсеррихь галаз, са кьваталдик кутуна, акьудайтла, гьикьван хьсан жедай. Бес адан урус ва лезги чьеларал кьенвай, чпин метлеб кьадал тийизвай публицистикадин кьвалахар? Мадни. Агъед Агъаев чидайбуру гьеле ама. Абурун, адан мукьвабурун, ученикрин, санал кьвалахайбурун, рикел хкунар кьена, ктаб акьудайтла, кьелзайбуруз кьиметлу савкьат ва илимдиз, писателдиз хьсан гьумбет жедай. Икьван чьавалди, юбилейдин вилик кьванни, фикирзава за, адакай вичикай ктаб кьхьидай фикир садан кьилизни вучиз атаначтла? И крар кьванни хьанайтла, чи халкьдин и чьехи хьин юбилей адан тиварциз лайхлуди жедай.

Сулейман - А. Агъаеван
ахтармишунраАзиз МИРЗЕБЕГОВ,
филологиядин илимрин кандидат

Стлал Сулейманан уьмуьрдикайни яратмишунрикай икьван гагьди цудралди илимдин эсерар - макъалаяр, очеркар, монографияр арадал атанва. Абурун арада философиядин илимрин доктор, профессор Агъед Агъаеван эсерри иллаки кьетлен чка кьазва. Шаирдин яратмишунри, жегьил чьавалай эгечина, Агъед Агъаеван дикьет желбна. Адакай вичин сад лагьай макъала илимди 1954-йисуз, урус чьелал кьена, «Дагестанская правда» газетдиз акьуднай.

Стлал Сулейманан ирс ахтармишун А.Агъаева гьугьунин йисарани давамарна. Адан зегьметдин нетижа яз, шаирдин уьмуьрдинни яратмишунрин рекьикай кьве монография арадал атанай. Абурукай сад лагьайди 1955-йисуз лезги чьелал акъатнай. Монографияда шаирдин яратмишунриз гегьеншдиз ва илимдин рекьяй вини дережада аваз кьимет ганвай. Ам кьхьидайла, илимди вичелай вилик садани кардик кутун тавунвай архиврин материалрикай, шаирдин акьван гагьди санани чап тахьай эсеррикай, адахь галаз са девирда яшамиз хьайи инсанрин рикел хкунрикай ва маса чешмейрикай хийир кьачунай.

А.Агъаева вичин ахтармишунар Стлал Сулеймана дидед чьелал кьхьей эсеррин бинедаллаз кьиле тухванай, и кардини адан монографиядин кьиметлувал артухарзавай. Адалай вилик чьехи устаддикай кьенвай авторрин чьехи пай маса миллетрин векилар тир ва чпиз лезги чьелал чин тийизвайвиляй абур, шаирдикай кьхьидайла, адан шаиррин урус чьелал авунвай зайиф таржумайрал бинеламиз хьанвай, и кардини абурун кьвалахдин кьимет са кьадал агьузарзавай.

Агъед Агъаеван 1955-йисуз Стлал Сулейманакай акъатай монография чьехи шаирдиз бахшнавай сад лагьай илимдин зурба эсер яз гьисабиз жеда. Ктабда шаирдин уьмуьрдинни яратмишунриз талукь кьиметлу малуматар ганва. Ам вичелай вилик акъатнавай ктабрилай тафаватлу я. Монографияда тек са Стлал Сулейманан уьмуьрдикайни яратмишунрикай ихтилат физвач. Ада тамам са девирдин - XIX асирдин эхирин ва XX асирдин сад лагьай паюнун сифте кьилерин - панорама ганва, шаирдин ширатдин чешмеяр кьалуруна. Адан яратмишунрин рагьэкечидай патан поэзиядихь галаз авай алакьайрикай раханва. Стлал Сулейманалай вилик ва адахь галаз са девирда яшамиз хьайи лезги шаиррин яратмишунриз кьимет ганва. Шаир яшамиз хьайи девирда кьиле феи жемиятдин, сиясатдин ва медениядин кьетлен вакъияяр кьалуруна.

Агъед Агъаева Стлал Сулейманан яратмишунриз ганвай кьимет а девирдин литературоведенидин шартлрихь ва дережадихь галаз алакьалу тир. Классикрин эдебиятдин ирсиниз кьимет гудайла, алим тарихдин вакъияйрихь гьахьлу кьимет гунин принципрал бинеламиз хьанвай. Им дуьз рехь тир ва гьавиляй Агъед Агъаева гьам Стлал Сулейманан, гьамни маса лезги классикрин - Кьуьчуьр Саидан, Етим Эминан, Алибег Фатагьован ва масабурун эсеррикай авунвай веревирдер вири дуьзбуру тир.

1963-йисуз Агъед Агъаева Стлал Сулейманакай урус чьелал вичин кьвед лагьай монография акьудна. Ам илимдин 1955-йисуз лезги чьелал акъатай сад лагьай монографиядин таржума ва тикрар тушир, авторди шаирдикай гьугьунин йисара кьиле тухвай ахтармишунрин нетижа тир.

Монография сифте гафуникай, кьуд паюникай ва нетижадикай ибарат я. Сад лагьай паюна автор чи халкьдин тарихди-

кай, XVIII-XIX асиррин лезги эдебиятдикай, 1905-1907-йисара Урусатда кьиле феи вакъияйрин таьсирдик кваз чи халкьдин милли кьанажагда кьиле феи дегишвилерикай раханва.

Кьвед лагьай паюна илимди Стлал Сулейманан уьмуьрдин рекьиз вил веьенва, адан шаирвилдин ва ватандашвилдин кьатлунар арадал атуни ва вилик финин девирар кьалуруна. Шаир Бакуда, Генжеда ва Юкьван Азияда хьуникай ихтилатнава. Советрин гьукумат арадал атайдалай кьулукь адан уьмуьрда ва дуьнья акунра кьиле феи дегишвилерикай, ада кьиле тухвай кьвалахрикай веревирдер авунва.

Монографиядин пуд лагьай пай шаирдин яратмишунриз бахшнава. Малум тирвал, Стлал Сулеймана ширар кьхьиз жегьил чьаварилай башламишна. Адан сифтегьан ширрикай, мисал яз, «Дербент шегьер», «Тават», «Билбил», «Кавха» ва масабур кьалуриз жеда. Абуру кьхьей девир шаирдин яратмишунра «сифтегьан камарин девир» тир ва гьавиляй а чьавуз арадал атай эсерра са тлимил нашивални, тежрибасузвални хьун тьебии кар я. Амма кьвердавай Сулейманан чьалара хчивал, устадвал ва камилвал гьатзава. Шаирди уьмуьрда вичел гьалтавай татугьавилер русвагьзава. Адан яратмишунрин и девирдикай рахадайтла, Агъед Агъаева кьейдзава: «Стлал Сулейманан поэзияда цийи жуьредин эгечлун арадал кьезева. Гьила ада гьукум гьайбуру русвагьзава, адан ширра са живини насигьатар, риторика, дидактика амач... Шаирди социальный адалатсузилез акси яз мердвилелди жегь чьугьзава, Эффенди Капиеван гафаралди лагьайтла, адан социальный протест кьилди ксарин гьахьсузилериз акси хьуналди кьиметлу я».

Монографиядин и паюна Агъед Агъаева Стлал Сулейманан сатирадин ширрин поэтикадин фикир ганва. Ина гьакни адан революциядиз талукь ширрин, сиясатдин лирикадин, дидактикадин поэзиядин кьетленвилерни кьалуруна. Шаирдин эсеррин стилдикай веревирдер авунва ва художественный рекьяй абурун метлебувал ачухарнава.

Монографиядин кьуд лагьай пай Агъед Агъаева Стлал Сулейманан яратмишунрин идеядинни эстетикадин позициярихь бахшнава. Автор шаирдин эсерриз фольклорди авунвай таьсирдикай ва алай девир патал абурун важибувиликкайни раханва.

Агъед Агъаеван сад лагьай монография хьиз, кьвед лагьай монографияни литературоведри, критикри ва кьелдайбуру хьсандиз кьабулнай ва абуру адаз чьехи кьимет ганай. А девирдин газетра ва журналра ктабдикай цудралди рецензияр ва веревирдер чап хьанай. Кьелдайбурун гегьенш кьатарин тьалабуналди монография 1975-йисуз, са тлимил куьруь авуна, цийи кьилелай чап хьувунай.

Винидихь чна тьаварар кьур монографияйрилай гьейри, Агъед Агъаева Стлал Сулейманакай цудралди макъалаяр ва очеркар кьена, газетрин ва журналрин чинриз акьуднай. Абуру илимди Стлал Сулейманан яратмишунриз чьехи кьимет гунин шагьидвал ийизва.

1950-йисарилай эгечина, 1990-йисаралди Стлал Сулейманан ширрин саки вири кьваталар Агъед Агъаева чапдиз гьазурна, акьуднай. Алимди иштирак авуналди ва я адан регьбервиллик кваз, Стлал Сулейманан эсерар урус чьелални чап авунай.

Гьам Советрин гьукуматдин девирда, гьамни гьугьунлай вахт-вахтунда бязи ксар Стлал Сулейманаз акси кампанияр тешкилиз, адан эсеррин кьимет агьузарииз, ам ашукь хьиз, Сталинан девирдин тарифдар

«И дуьнья я карвансара...»

хъиз къалуриз алахънай. Гьар сеферда газетра ва журналра члехи шаирдиз акси макъалаяр пайда хъайила, А.Агъаева абуруз жавабар ганай, абур кхъенвай ксар русвагънай, графоманрив члехи шаирдин тварцел леке гъиз туначир.

Суал майдандал къевезва: Стлал Сулейманан яратмишунри квелди зурба литературоведдин ва философдин дикъет желбнай? Сифтени-сифте ам шаирдин инсанвилдин къилихри, гражданвилдин позицияди, адан яратмишунра авай милли колоритди, веревирдерин камаллувили, эсеррин члала, образри, поэтический къатунри ва маса къетенвилери чпел желбнай. Гъавилляй уьмуьрдин эхирдалди ам Стлал Сулейманан яратмишунрал машгъл хъанай.

Малум тирвал, алатай асирдин 30-йисара, Советрин Союзда репрессияр гатлунай члавуз, Дагъустандани са тахсирни квачир, къени, дугъри, намуслу инсанар, гъукуматдин къуллугъчяр, халкъдин арада гъурмет авай ксар, илимдин ва яратмишунрин векилар дустагъра тунай.

А члавуз гъукум гъайбуру Стлал Сулейманаз дустагъра тунвай тахсирсуз инсанар - Дагъустандин обкомдин сад лагъай секретарь хъайи Нажмудин Самурский, литературовед Гъажибег Гъажибегов ва масабур, халкъдин душманар хъиз, русвагъун эмир ганай. Амма шаирди абуруз яб ганачир ва вичин намусдал са живини леке гъаначир.

Уьлкведа ва республикада къиле физвай къанунсуз крари адан риклиз гъаф тларвал гузвай. Гъажибег Гъажибегован тахсирсузвал субутун паталди шаир республикадин НКВД-дизни фенай, ам дустагъдай ахъаюн тавакъу авунай. Амма яшлу шаирдиз яб гудай кас хъаначир. Ятлани, шаирди авур и гьере-катдини адан мердвал, виклегъвал, инсанвилдин дережадин винизвал субутзава. Члехи шаир гъа ихътин къилихрин иеси тирвилляй Агъед Агъаева адан инсанвилдин ва яратмишунриз риклин сидкъидай гъурметзавай.

Стлал Сулейманан себеб яз, Агъед Агъаеваз зиянар хъайи вахтарни хъанай. И кардикай вичин риклел хъунра Виридуьньядин информатизациядин академиядин академик Шихсефи Сефиханова ик! къизва: «1961-йисуз, гъикл ятлани, Хрущева Стлал Сулейманан «Гъажикла» шиир келзава ва ада шаир вичи тухузвай сиясатдиз акси къатзавайди хъиз гъисабзава, ам партиядин жергеурай акъудун эмир гузва, гъаклини Ставрополдин типографияда къатай «Гъажикла» шиир гъатнавай ктабдин вири тираж, конфискация авуна, тергун эмир гузва.

Гъелбетда, рагъметдиз фенвай шаир, вич гъахъ тавер Коммунистрин партиядин жергеурай акъудиз хъун мумкин кар тушир. Амма а ктаб чалдиз гъазурай Агъед Агъаеваз, вичин кваллахдив жавабдарвилелди эгечинач лугъуз, партиядин рекъяй клеелай туьнбуьгъ авунай. Са экземплярдилай гъейри, а ктабдин амай вири тираж теренай.

Сагъ амукъай тек са экземпляр Агъед Агъаева вичин квалле хъенай».

1966-йисуз Агъед Агъаева философиядай докторвилдин диссертация хвейдалай къулухъ ам михъиз философиядал эляч-найтлани, ада Стлал Сулейманан уьмуьр ва яратмишунар ахтармишунин кваллах давар хъувунай. Алимдин «Тухъуьл я ви мез, Сулейман», «Виниз хкаж жезвай камаллувилдин экв», «Шаирдин яратмишунрин къисмет» ва маса эсерри и кардин шагъидвал ийизва.

Къейд авун лазим я хъи, Агъед Агъаева Стлал Сулейманакай кхъенвай эсерри гилани чпин важиблудвал ва илимдин рекъяй къиметлувал квадарнавач. Абуру сулеймановеденида лайихлу чка къунва.

Стлал Сулейманан дидедиз хъайдалай инихъ цли 155 йис жезва, Агъед Агъаев дидедиз хъайдалай инихъни 100 йис тамам хъанва. И кардихъ галаз алакълу яз, члехи алимди устад шаирдикай кхъенвай эсерар цлийи къилелай чап хъувунайтла, хъсан жедай.

Нажмудин ШИХНАБИЕВ

(Шийи шиирар)

Гатфар къевезва

Шехъзава къуьд, хъана селлер,
Живедикай гъвери-гъверар
Экъечизава лацуз, вилиз,
Яргъи рушан къацу гиниз.

Муркуцрикай къевезмач тили,
Чил-цав тиртла цурцун сини,
Зулар-зулар хъанва дагъни,
Юзазва векъ, чуьлни, багъни.

Вили цавай вили марф къваз,
Шад я никлер къацу къаз гваз.
Гатфар къевезва, пайиз атир,
Билбилдиз шад чизва къадир.

Гъар жуьре нагъма лугъуз,
Билбил тарце хъанвач ялгъуз,
Чепелукъдив вуч гва дамах,
Гъар са лув я гатун пайдах.

Инсанри цаз гуьзел цуьквер,
Гурчезава хуьрни шегъер,
Цийи хъийиз йисан вахтар,
Мугъман я чаз гуьзел гатфар.

Таяр-туьшериз

Риклел хъиз гъечли вахтар,
Хиялар зи жезва тармар.
Жергеда чи амач дустар,
Къилиз фенач вири къастар.

Къурагъ, Дербент, Испик мукъва
Шихидхуьре хъанай садна.
Дурнайрин циргъ хъиз къе къатна,
Сагъбур ама чпин мука.

Аквзмач гъич мад садаз-сад,
Куьгъне хиял - амач ви дад,
Са вядеяр тиртлани гад,
Жегъил чанар вири тир къад.

Хкъезватла яраб риклел,
Кхъей чарар ширин мецел!
Сагъ амайбур экъеч рекъел,
Ша кватл хъжен школад гъенел.

Къейбуруз хъурай рагъмет,
Амайбуруз гурай мирвет,
Чазни амач акъван муьглет,
Дуствал я чи члехи девлет.

И дуьнья са чид туш эхир,
Агакъдалди чинни нехир,
Са истикан ша хъван чехир,
Афат ични дадмиш эхир.

Мешребни эдеб

Фурсар ийиз, экъечина мешреб,
Адав бягъс члугъаз экъечина эдеб.
Клеве гъатна акъл, фена арзадиз,
Бягъс ачухна и суддин агъадиз.

- Флан дагъда ава мармардин рагар,
Ана текдиз ама са арифдар,
Гъада эцигда а бягъсдин эхир, -
Меслятна агъади. - Зак квач тахсир.

Фена акълни рагарин къулаз,
Авудна пар, регъятарна клулаз.
Арифдарди мад къалурна рагар -
Ибуру я мешребдин ачух раklar.

Анжах чидач мармардиз гъич эдеб,
Хъуьтуьл чил я адан хайи къеб,
Мешреб адаз гуда гъар инсанди,
Ахпа жеда мешреб адаз масанди.

Инсандиз намуслу хас я эдеб,
Гъарда вичел гъида клани мешреб.
Марифат я эвелимжи лайих,
Гъар инсандиз кутугда и къилих.

И дуьнья я карвансара

Садбур фидай, садбур къведай,
И дуьнья я карвансара.
Хуьруьн ким хъиз ичли жедай,
Мад ахцлуз инсанрай пара.

Несилриз таз мурадар пак,
Фида са-сад, руьгъер амаз,

Гъич агалмир куь кваллин рак,
Руьгъериз куьн кланда акваз.

Эвел-эхир чин тийирди
Адалатдин твада рекъе,
Чуру гелез гъич тефирди,
Мергъяматдин гаф хъуй рикле.

Дуьнья, дуьнья, уьмуьр вучиз
Яргъид гана, инсан шаднач!
Гад агакъдалд на ам вучиз,
Алатна гад, зулун даднач.

Вучиз чилни элкъевезва фад,
Галтам ядай авачни сад...
Хъайла даим гатфарин гад,
Дуьнья акваз жедачни шад!

Яран сувар

Мубаракрай яран сувар,
Гъар са квалле хъурай бахтар,
Чи лезгийрин сагъ хъуй чанар,
Шадвилдин квез хъурай хабар.

Яру цла гуй сагъвал мягъкем,
Умуд фирай къилиз бегъем,
Чуру крар хъурай верем,
Къисметрай квез шуьше-къелем.

Ягъа макъам туьнт, къавалар,
Цавуз фирай цлун ялавар,
Кланибуруз гуз саламар,
Бахтлу хъурай куьн, жегъилар.

Це дустариз бул савкъатар,
Яшлугъуз бес къуватар.
Хуьх гъар сада дегъ адетар,
Гъайиф къевемир ширин гафар.

Яр къведа куз ярдин гъиле,
Яру жеда квал-югъ хуьре.
Няметар гъиз гъар са жуьре,
Шадвал ргаз гъар садан рикле.

Кланда риклиз

Кланда риклиз гудай гатфар,
Майдин вацра хъчад афар.
Жагъайди пис жедач таквар,
Пад эчлекъай гуьрзед къапар.

Булахрал фин, ягъиз шишер,
Чпихъ галаз къайи вишер.
Ширин лугъуз манид сесер,
Дустар галаз ийин къуьлер.

Кланда риклиз хуьруьн гъава,
Дагъдин лекъер къугъваз цава.
Ярдиз кланда цуьквер пара,
Багъишда за клунчлар хара.

Са хуьр ала дагъдин хурал,
Ярдин кифни къугъваз гарал,
Зун физава къванцин рагал,
Накъ яр феийи дагъдин хурал.

Кланда риклиз жув хайи муг,
Гъуьр хъиз рекъе гъатзавай руг.
Дердер-гъамар, цай яна, куг,
Гъевечли члаван багъа я муг.

Салам, дустар!

Чими салам я квез, дустар,
Михъи гъиссер, къени къастар,
Къисмет хъурай гъар са касдиз,
Риклер хъурай даим шаддиз.

Жемир акъван куьн секиндив,
Рикле ялав куй къизгъиндив,
Гъар са целхем нурлу гъед хъуй,
Мецел гафар ширин мед хъуй.

Яргъал, мукъвал гъич лугъумир,
Дуствилдин мензил къалурмир.
Харжар, буржар къевезвач герек,
Ачух чин я дустун куьле.

Архадилай багъа жеда,
Дустар пара заха жеда,
Гъар дуст жуваз мукъва жеда,
Риклин къене-мука жеда.

Дустар я зи члехи девлет,
Арадава члехи гъурмет,
Авач адахъ ерли къимет,
Кланиди я чандиз лезет.

Лезет

Куьчедай хтай аялди
Темен гузва дидедиз.
Дидедин шад хиялди
Лезет гузва веледдиз.

Буба ава дидарда
Къисметдин гъар аялдин.
Намус, виждан квай гъар сада
Лезет гуда хизандиз.

Кланибуру ашкъидин
Пайзавалда ялавар.
Уьмуьрдин хуш ядакъидин
Лезет тушни гъалавар.

Къегъалвални аздавал
Лезет я гъар лезгидиз.
Халкъдин битав тир садвал -
Лезет я гъар лезгидиз.

Халкъдин камаллу шаир,
Арифдарар тир загъир
Рикле хъун чи магъир -
Лезет я гъар лезгидиз.

Тек тар тахъуй

Тек тарни гъич тама тахъуй,
Тек инсанни халкъдин юкъва.
Намерд инсан дидед тахуй,
Чун сад-садаз хъурай мукъва.

Чарадан дерт таквадайди,
Чуьнуьхдайди уртах девлет,
Гъакл нубатсуз рахадайди,
Герек туш чаз ахътин небгет.

Чир тежерди ви инсанвал,
Садрани дуст жедайди туш,
Ярдин риклин чим, масанвал
Ажеб жеда жувазни хуш.

Яр авачир садни тахъуй,
Зул галачир гадни тахъуй,
Цай авачир чадни тахъуй,
Тям галачир дадни тахъуй.

Чи календарь

Гъуьзеймет Къадимов (1904-1993)

Ам виликан Бакудин губерниядин Къуба уезддин Гадацийихуьре дидедиз хъана. Ада эвелдай медресада клелна. Шаирдин амай вири уьмуьрни адет хъанвайвал акъатдай жеди, эгер советрин девир алуькначиртла. Цийи девирда ада школада клел хъувуна, ахпа къилин образование къачуна, Ленинградда академик Н.Марра тешкилай (гъуьгъуьнлай вичел адан тварни эцигай) члалар ахтармишдай институтдин аспирантура акъалтарна, илимрин кандидатвилдин дережа хвена.

Гъ.Къадимован муаллимрин арада Кавказдин члаларин члехи алимар тир Р.Шаумян ва Л.Жирков авай. Жегъил йисарилай эгечина, ада хайи члалал шишарар кхъена, абур газетризни альманахриз акъатна, бязибур урус члалалди поэзиядин кватлалрани гъатна.

Гъуьзеймет Къадимова гъаф йисара СССР-дин Илимрин Академиядин Азербайжанда авай филиалда кваллахна. Рагъэкъечлiday патан ва Европадин са шумуд члал чидай ада лезги члалайни ахтамишунар тухванай, хайи члалай, чи литературадай ва фольклордай, милли тарихдай илимдин девлетлу материалар кватлнай. Абурук, месела, имам Шамилан дявейрин йисара Къуба уезддин агъалийриз Яргунрин наибдин эвер гун, Тагъиржалдилай тир Агъаширин ал-Жалиди 1871-йисуз тухъуьрай тезкире, гила квахънавайди яз гъисабзавай «Дербент-намедин» гъили кхъенвай экземпляр ва масабур квай. Гъайиф хъи, академиядин филиалдиз вахкай и документрин къисмет малум туш.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Текийрин хва

К.ФЕРЗАЛИЕВ

Шалбуз дагъдинни Яру дагъдин этегрив экля хъанвай Текийрин хуър гурчег тебиатдалди, гъвечиди ятлани, твар-ван авай инсанралди девлетлу я. Ам къуншидаллай Миграгърин администрациядик акатзава. Текийрин хуърят акъатай ксарикъе чи республикада, адалай къецени регъбервал гудай ва жавабдар маса къуллугъар къилиз акъудзава.

И мукъвара зун таниш хъайи Герей Эмирсултанович Алимуратовни баркаллу текивийрикай сад я. Такабурлу дагъларин къужахда авай мулкара чехи хъайи ватанэгъли алай вахтунда «Кавэлектромонтаж» тешкилатдин Ставрополь шегъерда авай филиалдин генеральный директор я.

Ихътин дережадив ам зегъметдалрик хъуни, везифаяр пешекарвилелди къилиз акъудуни агакарна. Ада Ставрополда жуьреба-жуьре йисара са шумуд къуллугъ къилиз акъудна.

Герей Алимуратов 1962-йисан 2-сентябрдин Докъузпара райондин Текийрин хуьре дидедиз хъана. Дяне куьтягъ хъайидалай къуллукъ са шумуд йис алатнавайтлани, Герей дуьньядал атай девирда инсанриз четинвилер акун гъеле давам жезмай.

«Зи буба дяведин иштиракчи тир. Ам фронтдай са гъил галамачиз хтанай. Чаз четинвилер тимил акунач. Хизан чехиди тир - ирид кас авай. 1980-йисуз за Миграгърин мектеб куьтягъна. Гуьгъунлай зун Украинада механиквилер пеше къачуз, техникумдик экечина», - ихтилатна Г.Алимуратова.

1981-1983-йисара армияда къуллугъна. Гуьгъунлай техникум акъалтлар хъува. 1986-йисуз ам Ставрополдин са

колхоздиз рекъе туна. Йисни зура и колхозда зегъмет члугуна. Гуьгъунлай Ставрополда «Кавэлектромонтаж» карханада сифте шофер яз, ахпа механик, гараждин чехиди яз къвалахна.

1993-1999-йисара Ставрополдин госуниверситетдин технуниверситетда къелна, къилин образование къачуна. 2009-йисуз «Кавэлектромонтаждин» Ставрополда авай филиалдин директорвиле тайнарна. Регъбервал гудай къул-

лугъдал жавабдарвални ихтибарлувал къалура дагъвидиз мад чехи къуллугъ - генеральный директорвал - теклифна. Герей Эмирсултановичахъ алай вахтунда къвалахдин 38 йисан тежриба ава.

Къейд ийиз къанзава хъи, «Кавэлектромонтаж» Советрин девирдилай кардик квай чехи кархана я. Ам асул гъисабдай энергетикадихъ, электромонтаждихъ, яшайишдин къвалер ва алишверидинни санайидин объектар энергиядалди таъминарунихъ галаз алакълу къвалахрал машгъл я. Ибурулайни гъейри, «Электромонтаж» ООО эцигунрин умуми къвалахрални машгъл жезва.

Ставрополда авай лезгийрикай, ватанэгълийрин алакълурикай суьгъбет ая лагъайла, Герей Алимуратова заз ана вишелейни гъаф ксарикай ибарат тир чпин къватлал арадал гъанвайдакй ихтилатна. Куьмек герек атайбуруз куьмек гузва, датлана сад-садахъ галаз алакълу жезва.

Г.Алимуратовахъ къве хва ава: сад вичин хизанни галаз Москвада яшамеш жезва, муькуьди - диде-бубадихъ галаз Ставрополда.

Ватанэгъли мукъвал-мукъвал хайи хуьруьзани хъфизва.

Гъар сана авай ватанэгълийрикай чав агакълдай хабарар къуй анжах шадвал ку-тадайбуру хъурай!

Куь ихтиярар

Инвалидриз къвалер

Сагъламвилер мумкинвилер сергъятламинавай ксар яшайишдин къвалералди таъминарун патал кардик кутунвай госпрограммадин бинедаллаз 1-апрелдилай арзаяр къабулунив эгечинава.

Инвалидар ва инвалидар авай хизанар патал яшайишдин къулайвилер арадал гъуниз талуьк программади абурун хуси къвал хъуни мурад къилиз акъуддай мумкинвал гузва.

Программадин куьмекдалди къвал маса къачудай пулунин такъатар чара ийизва. Субсидияр яшамеш жедай чкадихъ игътияж авайбурун сиягъдик квайбуруз чара ийизва.

Галай-галайвал малуматар герекзавайбурувай ва, программадин сергъятра аваз, арза вугуз къанзавайбурувай мукъвал алай «Зи Документар» (МФЦ) центрадай чириз жедя. Идарадин пешекарри куьлуь-шуьлуьйрин патяхъайни гъавурда

твада, гъакъни арза вугун патал герек документарни гъазурда.

Арзаяр алай йисан 1-апрелдилай 1-июлдалди къабулзава.

Техникадин такъатар

Залан азардик начагъбурун уьмуьр регъятарзавай затлариз реабилитациядин технический такъатар лугъузва, куьрелди - ТСР.

Инвалидвал авай инсанриз реабилитациядин техникадин такъатар госуниверситетди гъавая гузва. Амма абурун къачун патал медицинадинни яшайишдин экспертиза (МСЭ) къиле тухун ва инвалидвал (документарди) тестиькарун лазим я.

ТСР къачуз ва я абуру дегишариз къанзавайбуру «Зи Документар» идарадиз ихътин документар тухун герек я: паспорт; МСЭ-дин справка, реабилитациядин къилдин программадин карта; хайивилер гъакъиндай шагъадатнама; инвалиддин ва адан диде-бубадикай садан СНИЛС.

Спорт

Хъсан нетижаяр

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Мартдин эхирра са шумуд юкъуз Орёл шегъердин «Гринн-центр» спорт-комплексда азадказ къуршахар къунай 18 йисал къведалди яшара авай жегъилрин арада уьлкведин къвенквечивал патал акъажунар къиле фена. Ана чи ватанэгълийрини иштиракна, хъсан нетижаяр къазанмишна.

Акъажунрин сифтегъан юкъуз 45, 48 ва 51 кг-дин заланвилер категорияри жегъилар гъасиррал экъечина. Абурун арадай тир, Белиждин спортшколада вердишвилер къачунвай (тренер - Вагиф Къазиев) Агъаширин Агъаширинова финалдиз акъатдалди 4 бягъсина инанмишвилелди гъалибвал къазанмишна. Финалда лагъайтла, адаз алатай йисан Европада къвенквечи, Тувадай тир Чин-

гис Сарыгъларакъ галаз къуватар ахтармишун къисмет хъана. Бягъс чи ватанэгълиди 2:0 гъисабдалди гъалибвал къазанмишуналди акъалтина.

Заланвилер и категорияда чи мад са ватанэгълиди гъалибвал къазанмишна. Махачкъалада Гъ.Гъамидован тварунихъ галай спортшколада вичин уstadвал хъажзавай Махач Абдуллаеваз буьруьнждин медаль патал финалда Краснодардин крайдай тир Мурат Пкин 10:1 гъисабдалди кумукъна.

Уьлкведин къвенквечивал патал акъажунра 92 кг-дин заланвал авайбурун арада чи ватанэгъли Алимурза Абдулкадировани буьруьнждин медаль къазанмишна. Акъажунрин сифте къилляй Родион Санакоевахъ галаз адан бягъс 1:1 гъисабдалди акъалтина. Буьруьнждин медаль патал вири 4 бягъсни, гъа гъисабдай яз, гъвечли финални ада инанмишвилелди гъалибвилер къазанмишуналди акъалтарна.

Къазахстандин къвенквечи

нерар тир Роман Агъмедханован ва Мегъамед Куругълиеван (спортсмендин буба я) гъилик уstadвал хъажзавай Камил КУРУГЪЛИЕВА 92 кг-дин заланвал авайбурун арада вири 5 бягъсни вахт амаз ва инанмишвилелди, санлай къачурла, 53:2 гъисабдалди акъалтарна, къизилдин медаль къазанмишна.

1 ва 2-апрелдиз Къазахстандин Петропавловск шегъерда 21-йисал къведалди яшара авай жегъилрин арада азадказ къуршахар къунай уьлкведин къвенквечивал патал акъажунар къиле фена. Ана чи ватанэгъли, тре-

Рикел хкин: К.Куругълиев алатай йисузни Къазахстандин къвенквечивилер тварциз лайихлу хъанай. Ци финалда адаз Алматы шегъердай тир, алатай йисан уьлкведин чемпионатдин буьруьнждин призёр Самир Дурсунов 13:2 гъисабдалди кумукъна.

Чемпион тебрикна

И мукъвара Къурагъ райондин къил Замир Азизова Бугъдатепада тир жегъил спортсмен, са тимил вахт идалай вилик Москвада грэпплингдай къиле фейи дуьньядин чемпионатда 70 кг-дин заланвал авайбурун арада къизилдин медаль лайихлу хъайи Артур Къазиев азгалкъун шад гъалара тебрикна. Идакай чаз райадминистрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Гуьруьшда райадминистрациядин физкультурадин, спортдин ва жегъилрин крарин рекъай отделдин начальник Рамиз Рамазановани иштиракна. Агалкъун тебрик авунихъ, спортдин мадни

чехи куьлушар муьтлуьгъардай къуватар хъун алхиш авуни келимаяр лугъунихъ галаз санал райондин къиле авайбуру А.Къазиев азгалкъун пулдин пишкеш ва Чухсагълудин чар гана, сагълам уьмуьр тухун пропаганда ийизвай ва райондин твар машгълуьрзавай ксариз чеб инлай къуллукъни вири куьмекар гуз гъазур тирди къейдна.

ИСЛЕН, 8-апрель

РТВК

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 М/ф «Смешарики. Пин-код» (0+)
08:30 «Арт-клуб» (0+)
08:50 Т/с «Свадьбы и разводы» 11 с. (16+)
09:45 Т/с «Свадьбы и разводы» 12 с. (16+)
10:45 «Служа Родине»
11:10 Ток-шоу «Говорить разрешается» (12+)
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Вкус граната» 5-6 с. (16+)
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на цахурском языке (12+)
15:30 Т/с «Была любовь» 1 с. (16+)
16:20 Мультифильм (0+)
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 «Удивительные горы. Лучшее» 0+

17:05 Т/с «Вкус граната» 7-8 с. (16+)
18:50 Передача на табасаранском языке «Мил» (12+)
19:30 Врем новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности»
20:55 «И в шутку, и всерьез» (12+)
21:05 «Удивительные горы» (0+)
21:25 Д/ф «Тайна амузгинского булата» (0+)
21:55 «Психологическая азбука» (0+)
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Угол зрения» (12+)
00:00 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Хороводы северной Ижмы» (12+)

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро» (12+)
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.05 «Мужское/Женское»
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
19.55 «Куклы наследника Тутти». (16+).
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Такси под прикрытием». (16+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.00 «Подкаст.Лаб». (16+).
00.45 «Подкаст.Лаб». (16+).
01.30 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргала анкьи» (на даргинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Наши». (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов». (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Алла-такси». (12+).
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.05 Т/с «Тайны следствия». (12+).
03.50 Т/с «Морозова». (16+).

НТВ

04.55 Т/с «Легавый». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
00.55 Т/с «Подсудимый». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07.30 «Давай разведемся!» (16+).
08.30 «Тест на отцовство». (16+).
10.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11.55 Д/ф «Порча». (16+).
13.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
13.35 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14.10 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14.45 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
19.00 Т/с «Пока никто не знает», 1-5 с. (16+).
23.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
00.55 Д/ф «Порча». (16+).
01.50 Д/ф «Знахарка». (16+).
02.15 Д/ф «Верну любимого». (16+).
02.45 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
03.10 «Тест на отцовство». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+)
08.10 Д/с. (16+).
08.45 Т/с «Провинциальный детектив». (12+).
10.40 «Петровка, 38» (16+)
10.50 «Городское собрание». (12+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Х/ф «Синичка 3». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.45 «Город новостей».
15.00 Х/ф «Сельский детектив. Ловушка для мертвеца». (12+).
16.55 Д/ф «Звездные фантазеры». (16+).
17.50 «События». (16+).
18.10 Х/ф «Орлинская. Стрелы Нептуна».
20.00 Х/ф «Орлинская. Тайна Венеры». (12+).
22.00 «События». (16+).
22.35 Спецрепортаж (16+)
23.05 «Знак качества».
00.00 «События». (16+).
00.30 «Петровка, 38».
00.45 Д/ф «Русские тайны. Пропавшие сокровища». (16+).

ЗВЕЗДА

07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 «Открытый эфир».
11.00 Т/с «Цыган». (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с «Цыган». (12+).
14.05 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).
15.00 Военные новости.
15.05, 17.15 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).
17.00 Новости дня. (16+).
18.50 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 Новости дня. (16+).
19.55 «Специальный репортаж». (16+).
20.10 «По горячим следам»
20.25 «Сыновья уходят в бой». Азат Хайров.
21.00 «Открытый эфир».
22.45 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
23.15 Т/с «Узник замка Иф». (12+).
00.45 Т/с «Цыган». (12+).
02.25 Х/ф «Опасные тропы». (12+).

САЛАСА, 9-апрель

РТВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на табасаранском языке «Мил» (12+)
08:00 М/ф «Смешарики. Пин-код» (0+)
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Лачуга должника» 1-2 с. (16+)
10:40 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Хороводы северной Ижмы»
11:10 «Психологическая азбука» (0+)
11:35 «Подробности»
12:10 «Удивительные горы» (0+)
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Вкус граната» 7-8 с. (16+)
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Была любовь» 2 с. (16+)

16:15 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 «Удивительные горы. Лучшее» 0+
17:05 Т/с «Вкус граната» 9-10 с. (16+)
18:50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» (12+)
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Время есть!» (0+)
20:55 «Культурный код»
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Колеса» (12+)
00:10 Проект «Симбирская кругосветка» Выпуск 28-й (12+)
00:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+)
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.05 «Мужское/Женское»
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
19.55 «Куклы наследника Тутти». (16+).
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Такси под прикрытием». (16+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.00 «Подкаст.Лаб». (16+).
00.45 «Подкаст.Лаб». (16+).
01.30 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Наши». (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов». (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Алла-такси». (12+).
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.05 Т/с «Тайны следствия». (16+).
03.50 Т/с «Морозова». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Легавый». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
00.55 Т/с «Подсудимый». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07.30 «Давай разведемся!» (16+).
08.30 «Тест на отцовство». (16+).
10.40 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11.45 Д/ф «Порча». (16+).
12.55 Д/ф «Знахарка». (16+).
13.30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14.05 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14.40 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
19.00 Т/с «Пока никто не знает», 6-10 с. (16+).
00.20 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01.20 Д/ф «Порча». (16+).
02.15 Д/ф «Знахарка». (16+).
02.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
03.10 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
03.35 «Тест на отцовство». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+)
08.10 «Доктор И». (16+).
08.45 Т/с «Провинциальный детектив». (12+).
10.40 Д/ф «Актерские драмы. Без любви виноваты». (16+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Х/ф «Синичка 3». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.50 «Город новостей».
15.05 Х/ф «Сельский детектив. Ограбление по-ольховски». (12+).
16.55 Д/ф «Погасшие звезды эфир». (16+).
17.50 «События». (16+).
18.10 Х/ф «Орлинская. Козни Амура». (16+).
22.00 «События». (16+).
22.35 «Закон и порядок».
23.05 Д/ф «Андрей Харитонов. Первая рюмка».
00.00 «События». (16+).
00.30 «Петровка, 38».
00.45 Д/ф «90-е. Бомба для афганцев». (16+).
01.25 Д/ф «90-е. Гудбай, Америка!» (16+).

ЗВЕЗДА

07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 «Открытый эфир».
11.00 Т/с «Цыган». (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с «Цыган». (12+).
14.05, 15.05 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).
15.00 Военные новости.
17.00 Новости дня. (16+).
17.15 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).
18.50 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 Новости дня. (16+).
19.55 «По горячим следам». (16+).
20.10 «Улика из прошлого». (16+).
21.00 «Открытый эфир».
22.45 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
23.15 Т/с «Узник замка Иф». (12+).
00.40 Т/с «Цыган». (12+).
03.30 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).

АРБЕ, 10-апрель

РТВК

07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» (12+)
08:00 М/ф «Смешарики. Пин-код» (0+)
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Т/с «Лачуга должника» 3-4 с. (16+)
10:40 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Башкирский елян – дом для кочевника» (12+)
11:10 Ток-шоу «Общественный интерес»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Вкус граната» 9-10 с. (16+)
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Была любовь» 3 с. (16+)
16:20 Мультифильм (0+)
16:30 Время новостей Дагестана

16:50 «Удивительные горы. Лучшее» (0+)
17:05 Т/с «Вкус граната» 11-12 с. (16+)
18:50 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» (12+)
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Здоровье» (12+)
21:10 «Ульяна спросит»
22:00 «Городская среда»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Аутодоф» (12+)
00:00 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Особенности волжской рыбалки» (12+)
00:30 Время новостей Дагестана
01:00 Время новостей. Махачкала

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». (12+)
09.00 Новости.
09.20 «Уроза-Байрам». Трансляция из Уфимской соборной мечети. (16+).
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.05 «Мужское/Женское»
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
19.55 «Куклы наследника Тутти». (16+).
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Такси под прикрытием». (16+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.00 Шоу Вована и Лексуса. (16+).
00.40 «Подкаст.Лаб». (16+).
01.25 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

05.00 «Утро России».
09.00 Праздник Уроза-Байрам. Прямая трансляция из Московской Соборной мечети.
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.30 «Вести». Местное время.
14.55 «Наши». (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов». (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.05 «Вести». Местное время.
21.20 Т/с «Алла-такси». (12+).
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.05 Т/с «Тайны следствия». (16+).
03.50 Т/с «Морозова». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Легавый». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
01.50 Т/с «Подсудимый». (16+).
04.20 Т/с «Агентство скрытых камер». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07.35 «Давай разведемся!» (16+).
08.35 «Тест на отцовство». (16+).
10.45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11.55 Д/ф «Порча». (16+).
13.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
13.35 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14.10 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14.45 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
19.00 Мелодрама «Бородатый нянь». (16+).
23.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
00.25 Д/ф «Порча». (16+).
01.25 Д/ф «Знахарка». (16+).
01.55 Д/ф «Верну любимого». (16+).
02.20 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
02.45 «Тест на отцовство». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». (12+)
08.10 «Доктор И». (16+).
08.45 Т/с «Провинциальный детектив». (12+).
10.40 Д/ф «Актерские драмы. Вечно вторые». (16+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Т/с «Синичка 4». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.45 «Город новостей».
15.00 Х/ф «Сельский детектив. Убийство на Ивана Купалу». (12+).
16.55 Д/ф «Шлоу «Измена»». (16+).
17.50 «События». (16+).
18.10 Х/ф «Орлинская. Молния Зевса». (16+).
22.00 «События». (16+).
22.35 «Хватит слушать».
23.05 Д/ф «90-е. Гудбай, Америка!» (16+).
00.00 «События». (16+).
00.30 «Петровка, 38».
00.45 Д/ф «Дорогие товарищи. Невозвращенцы». (16+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с «Снайперы: любовь под прицелом». (16+).
07.00 «Сегодня утром».
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 «Открытый эфир».
11.00 Т/с «Цыган». (12+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с «Цыган». (12+).
13.55 Т/с «Возвращение Будулая». (12+).
14.45 Т/с «Жажда». (16+)
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Жажда». (16+)
17.00 Новости дня. (16+).
17.15 Т/с «Жажда». (16+)
18.50 «Специальный репортаж». (16+).
19.00 Новости дня. (16+).
19.55 «По горячим следам». (16+).
20.10 Д/с «Секретные материалы». (16+).
21.00 «Открытый эфир». (16+).
22.45 «Между тем» с Н. Метлиной. (12+).
23.15 Т/с «Узник замка Иф». (12+).
01.10 Т/с «Цыган». (12+).

ХЕМИС, 11-апрель

РТВК

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на даргинском языке
08:00 М/ф «Смешарики. Пин-код» (0+)
08:50 Т/с «Лачуга должника» 5-6 с. (16+)
10:40 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Особенности волжской рыбалки» (12+)
11:05 «Городская среда»
11:35 «Дагестанский календарь» (0+)
11:40 «Здоровье» (12+)
12:50 Т/с «Вкус граната» 11-12 с. (16+)
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Была любовь» 4 с. (16+)
16:20 Мультифильм (0+)
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 «Удивительные горы. Лучшее» (0+)

17:10 Т/с «Вкус граната» 13-14 с. (16+)
18:50 Передача на аварском языке.
19:30 Время новостей Дагестана
19:55 «За скобками»
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Первая студия»
20:50 Д/ф «Космос. Будущее рядом» (16+)
21:50 «Дагестанский календарь» (0+)
21:55 «Психологическая азбука» (12+)
22:30 Время новостей Дагестана
22:55 «За скобками» (12+)
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Молодежный дрифт» (12+)
00:00 Д/ц «Моя любовь – Россия» «Рязанские напевы» (12+)
00:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!»
10.50 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.05 «Мужское/Женское»
17.00 «Информационный канал». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал». (16+).
19.55 «Куклы наследника Тутти». (16+).
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Такси под прикрытием». (16+).
23.00 «Большая игра». (16+).
00.10 «Подкаст.Лаб». (16+).
00.55 «Подкаст.Лаб». (16+).
01.40 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лаллан» (на рутульском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Наши». (12+).
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов». (16+).
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Алла-такси». (12+).
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
02.05 Т/с «Тайны следствия». (16+).
03.50 Т/с «Морозова». (16+).

НТВ

04.50 Т/с «Легавый». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью». (16+).
17.50 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Горячая точка». (16+).
00.45 «Поздныков». (16+).
01.00 «Мы и наука. Наука и мы». (12+).
01.50 Т/с «Подсудимый». (16+).
04.20 Т/с «Агентство скрытых камер». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07.25 «Давай разведемся!» (1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ЖУМЬЯ, 12-апрель. Includes sub-sections like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ЖУМЬЯ, 13-апрель. Includes sub-sections like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ЖУМЬЯ, 14-апрель. Includes sub-sections like РГВК, ПЕРВЫЙ, РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ПЕРВЫЙ. Includes sub-sections like РОССИЯ 1, НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: РОССИЯ 1. Includes sub-sections like НТВ, ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: НТВ. Includes sub-sections like ДОМАШНИЙ, ТВ-ЦЕНТР, ЗВЕЗДА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: КУЛЬТУРА 8-14-апрелдади. Includes sub-sections like ИСЛЕН, САЛАСА.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: АРБЕ, ХЕМИС.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: ЖУМЬЯ, КИШ, ГЪЯД.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Section: РАДИО, ИСЛЕН, САЛАСА, АРБЕ, ХЕМИС, ЖУМЬЯ, КИШ, ГЪЯД.

Программа гъзаурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Закатуль-фитір (зеэр)

Ямин МЕГЪАМЕДОВ, диндин алим

Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) шариятда гыжрадин квед лагай йисуз ферз авунва - гъа виче рамазандин вацра сив хуьн ферз авур йисуз! Ам ферз авунин делил имам Бухарийди ва имам Муслима гъанвай гъадис я (мана): Ибн Умар ас-гъабди (Аллагъ рази хуьй вичелай) хабар гузва: Аллагъдин расулди (Аллагъдин салават ва салам хуьй вичиз) ферз авуна инсанриз «закатуль-фитір» (сеэр, зеэр) рамазандин вацра са «сэгъ» (киле) хумраврикой (финикар) ва са «сэгъ» мухакай - гъар са азад касдал ва я лукрал, итимдал ва я папал мусурманрикой.

Ам важиблу хунин шартлар:

1) Мусурман яз хуьн, яни кафир касдал ферз туш.

2) Рамазандин вацран эхиримжи йикъан рагъ ацукун. Вуж кьейитла, рагъ хъфейдалай кьулухъ, а юкьуз гъадалайни закят гана кланда ва, аксина - рагъ ацукъайдалай кьулухъ хайи аялдилай а закят гун важиблу туш. Вуж кьейитла, рагъ хъфидалди, а юкьуз адан паталай закят гун важиблу туш ва, аксина, а юкьуз рагъ хъфидалди вилик хайи аялдин паталай закят гана кланда.

3) Вичиз ва вичин хизандиз са юкьуз (суварин югъ ва йиф) бес жедай кьадардилай артухан мал аваз хуьн.

И пуд шарт авай ксари закатуль-фитір (сеэр, зеэр) гана кланда вичелай ва вичин нафакадал (иждивение) алай ксарин паталай: асулрилай (диде-буба), хилерилай (аялар, хтулар) ва папарилай. Эгер амай мукъвайрилай гуз хъайитла, абурун ихтияр ва векилвал кьачуна кланда.

Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) гудай малдин жинс ва кьадар: ам са «сэгъ» (киле) я, инсан яшамеш жезвай уьлкведин члехи пай агъалийри ишлемишзавай (незвай) тлуьнрин (рузидин) жуьрейрикой: кьубьл, мух, кишмиш, мукаш, хумравар, дуьгуь, гречка ва масабур.

Абу Саид аль-Худрий асгъабдилай (Аллагъ рази хуьй вичелай) атанвай гъадисда кьалурнава: «Чна Пайгъамбардин (Аллагъдин салават ва салам хуьй вичиз) девирда Сивин суварин юкьуз гузвай са «сэгъ» (киле) тлуьнрикой ва чи тлуьнар тир мух, кишмиш, мукаш ва хумравар».

Ва Пайгъамбарди (Аллагъдин салават ва салам хуьй вичиз) ишлемишай «сэгъ» (киле) ам кьуд мекве авай кьадар я, тахминан ам барабар я 2, 4 килодиз. Имам Шафидин мезгъебда а тлуьнрин паталай пулдин эвез гудай ихтияр авач! Амма Абу-Гъанифадин мезгъебда «сагъдин» (киледин) чкадал адан кьимет пулдалди гудай ихтияр ава, абуру лугъузва кьимет (пул) гун кесибдиз - ам а кесиб патал мадни хийирлу я!

Исламдал ша

Салават ГЪАЙДАРОВ

Экв авачир мичли йифиз
Ацукъна зун, фикир ийиз.
Риклиз кьезва агъзур хиял,
Вилик пайда жезва суал:
Вучиз чун кье хъанва аси,
Вучиз салам кьазвач гайи?
Уьмуьр акъван туш чи яргъи,
Эхиратдиз фида вири.
Эй инсанар, лугъузва за,
Халикдикий шагъид кьуна:
Дуьньяд крар кьулухъ туна,
Куьн вири кье Исламдал ша.
Мецел ийин чна тестикъ,
Аллагъ тирди Агъа, Халикъ.
Шак алачиз, кьведа кьиникъ,
Гъавилляй куьн Исламдал ша.
Тухун чна Небидин рехъ,
Элкьуьр тийиз маса гелехъ,
ИкI хъайитла, жеда чахъ гъахъ,

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хъайитла, ватцапдин
8-989-653-42-35 нумрадиз кьхьихъ.

Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) гудай вахт:

- Чна винидихъ кьалурнай, ам важиблу жедай вахт башламиш жезва рамазандин вацран эхиримжи йикъан рагъ хъфейла...

- **Ам гуз ихтияр авай вахт:** вири рамазандин варз ва сифте югъ Суварин.

- Виридалайни хъсан вахт Суннада кьалурнавайвал я, ам гун Суварин йикъан экуьнахъ та Суварин капI ийидалди. Ам гунин кар Суварин йикъан эхирдал кьван гежел вегъин «Карагъат» (хъсан кар туш) я ва эгер инсанди ам а югъ алатдалди геж авуртла, адаз гунагъ жезва ва а касди кьаза хъуьна кланда.

- Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) гана кланда кесибриз, фугъарайриз. Ихтияр авач а закят гудай жуван нафакадал алай мукъва-кьилийриз, амма яргъал мукъва-кьилийриз гун хъсан я.

- Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) - адакай кьве еке менфят ава.

1. Хвейи сивера хъайи нукъсанар (сив гъаз, айиб, пис ва буш гафар лагъайитла) ада а кар тамамар хъийизва. Гъавилляй бязи алимри лугъузва: «Закатуль-фитір (сеэр, зеэр) сегъви-сажда хъиз я, ада хвейи сивин нукъсанар тамамар хъийизва, сегъви-саждади кпунин нукъсанар тамамар хъийизвайвал!

2. Сивин суварин юкьуз кесибрин суфрадал шадвалдай тлуьнар, садакьяр жезва. Ва, алава яз, и фитірдин садакьяди жемятдин арада сада-садаз кумек гун, сада-садаз регъим авун, сада-садан гъал гисс авун артухарзава!

- Бязи алимри лугъузва: папа а закят вичелай гун хъсан я ва гъакни дидебубади чпелай гун.

- Са десте алимри лугъузва: «Бурж алай касдин хивяй закатуль-фитір (сеэр, зеэр) гун акъатзавач».

- Ихтияр ава закатуль-фитір Суварин йикъалай са кьве югъ вилик гудай.

- Уьзуьрлу, яни кьабулиз жедай себеб авачиз, закатуль-фитір гунин кар Суварин кпунилай кьулухъ кьван гежел вегъедай ихтияр авач. Эгер, уьзуьрлу себеб авачиз, ам гун геж авуртла, ам кьабул жезвач, гъадисда лагъанвайвал (мана): «**Ни ам ада авуртла (Сувар) капI ийидалди вилик - ам кьабул жедай закят я, ва ни ам кьилиз акъудайтла а каплунилай кьулухъ, ам садакьяйрикой са садакья жезва**» (Абу-Дауд).

Эгер, уьзуьрлу, яни кьабулиз жедай себеб аваз, ам гун геж хъайитла, месела, Суварин юкьуз мусурман хъана ахътин чкада - виче закатуль-фитірдин тлуьнар жагъуриз тежедай, ихътин галара мусурмандин ихтияр ава ам Суварин кпунилай кьулухъни хгудай, вучиз лагъайитла, адаз кьабулиз жедай себеб (оправдание) ава.

Уьлкведа ва дуьньяда

Гъазурайди – Муса АГЪМЕДОВ

Пуд йисуз галаз-галаз

Урусатда эхиримжи пуд йисан кьене хкудзавай тлебии ресурсрин кьадар артух жезва. Идакай, чилин деринар (недра) ишлемишунин рекъяй Федеральний агентстводин руководитель Евгений Петрован гафарал асаслу яз, уьлкведин Гьукуматдин сайтда хабар гузва.

Чиновникдин гафаралди, кьилди кьачуртла, уьлкведа алатай йисуз балансдал 1,4 миллиард тонн нефтни 1,6 триллион кубометрдин кьадарда аваз газ эцигнава. Къейдзавайвал, виликан йисав гекигайла, и рекъем 20 процентдин гзаф я.

Петрован гафарай малум хъайивал, 2023-йисуз сифте яз нефтладини газдин 43 мяден балансдал эцигнава, им, виликан йисав гекигайла, 10 процент гзаф я.

Клеви жуьредин ресурсрикой рахадайла, Евгений Петрова къейд авурвал, 2023-йисуз 168 мяден ачухнава. Чехи пай багъа металлин дестедик акатзавайбу я. Къизилдин 142 мяденди мукъвал девирда саки 140 тонн къизил хкуддай мумкинвал гуда.

Федеральный агентстводин кьили гъакни къейдзавайвал, клеви ресурсар хкудунин кардиз талукъ тир рекъемни 2023-йисуз 20 процентдин хжаж хъанва. Кьилди кьачуртла, и рекъе тухузвай кьвалахрин ерини хейлин дегиш хъанва.

Евгений Петрован гафарай малум хъайивал, карханайри чиликай менфятлу клеви шейэр хкудунин хиле буругъ эгъуьнунин кьвалахар гзаф кьиле тухуз эгечнава, 2022-йисав гекигайтла, и рекъемни 70 процентдин виниз акъатнава. Гъакни дагъдин чкайра геологиядин кьвалахрин кьадарни 102 процентдин артух хъанва. Чиновникди къейд ийизвайвал, уьмуьрдиз кечирмишзавай вири и серенжемри мукъвал девирда гьукуматдиз кьезвай кьазанжиярни артухарда.

Къецепатанбур звезда

Ставрополдин ГАУ-да (Ставропольский государственный аграрный университет) квалин майишадта ишлемишдай гъвечи трактор тукьурнава. Идакай вуздин сайтда хабар гузва.

Чешмеди къейдзавайвал, Урусатдин цийиз арадал гъанвай и техникадивай уьлкведин агропромышленностдин хиле ишлемишзавай къецепатан уьлквейрай гизвай машинар эвез ийиз жеда.

Телеграм-каналди кьизвайвал, инженерно-технологический факультетдин студент, проектдин автор Виталий Колмогорова арадал гъанвай и модель ЛПХ-айра, теплицайрин комплексра, багъбустанра универсальный гъвечи механизациядин такъат хъиз ишлемишди жеда.

Къейдзавайвал, гъвечи трактор «гидронавесный» кьурулушдалди тадаракламишнава, и делилди адахъ жуьребажуьре алатар акалдай мумкинвал гузва: куьтен, картуфар цадай техника, культиватор, гъар (дисковая борона) ва мсб.

СтГАУ-дин ректор Владимир Ситников къейдзавайвал, вуздин аллимрин макъсад илимдин кьвалах гъазур метягъдиз элкьуьрун я, ам алай девирдин базарда истемийшдайди, герек кьведайди жедайвал. Гележегда университетдин инженеррихъ-

конструкторрихъ и техника машинар тукьурдай са карханада акъуддай планар ава.

Хабар гузвайвал, гъелелиг вичикай ихтилат физвай и техникадин сад лагъай чешне кватнава. Мукъвал девирда ада чуьлдин шартлара гьикI кьвалахдатла ахтармишда.

Кардик кутада

«Хатасуз ва ерилу рекъер» милли проектдин сергъятра аваз, 56 регионда улакьриз талукъ интеллектуальный кьурулушар (интеллектуальные транспортные системы, ИТС) кардик кутада. Идакай, вице-премьер Марат Хуснуллинан гафарал асаслу яз, уьлкведин Гьукуматдин сайтди хабар гузва.

Чиновникди къейдзавайвал, кьилди кьачуртла, винидихъ къейднавай серенжемар 56 региондин 62 шегъердин мулкара кьиле тухуда. Адан гафаралди, ИТС-ар рекьинни улакьрин кьурулуш санлай виликди тухунин серенжемарин кар алай пай я. И такъатри улакьрин гьерекат кьайдадик кутуниз екез куьмек гузва, светофорар идара ийизва, рекъерин пар алай ва я хатасуз мензилар тайинарзава, ахпа арадал атанвай гъал хъсандказ ахтармишзава ва герек тир серенжемар кьабулзава. И крар себеб яз, члехи шегъерра улакьрин комплекс идара авунин кьвалахдин таъсирлувал, шоферрин ва улакьра аваз физвай агъалийрин кьулайвал хейлин хжаж жезва, гъа са вахтунда инсанар чпиз герек чкайрив фад агакьзава.

Хабар гузвайвал, 2023-йисуз санлай кьачурла, уьлкведин 51 субъектдин 57 шегъердин мулкара ТИС-ар кардик кутунай, алай йисуз лагъайтла, ихътин такъатри, винидихъ къейднавайвал, 56 региондин 62 шегъердин агломерацияра кьвалахдайвал ийида.

Гъакни рекъерин федеральный агентстводин руководителдин заместитель Игорь Костюченкоди къейдзавайвал, улакьрин интеллектуальный кьурулушдин кьилин макъсад рекъерин гьерекатриз талукъ кьвалахар идара авунин кар автоматизациядин тегъердал гун я. Нетижада и делилди рекъера хатасузвал артухарзава. Адан гафарай малум хъайивал, 2024-йисуз ИТС-ар кардик кутуниз талукъ мярекатар кьиле тухун патал 3,15 миллиард манат фикирда кьунва.

Артух хъанва

Росстатдин делилралди, 2024-йисан сифтегъан кьве вацра уьлкведин конвейеррилай 99 агъзур кьезил машин алатнава. Им, алатай йисан и мударддив гекигайла, 78 процентдин гзаф я. Идакай аналитикадин «Автостат» агентстводин сайтди хабар гузва.

Чешмеди къейдзавайвал, гъа са вахтунда, кьилди кьачуртла, алай йисан февралдин вацра акъуднавай машинрин кьадар 56,9 агъзурдаз барабар я. Им, са йис идалай виликан рекъемдив гекигайла, 70,1 процентдин гзаф я.

Гъакни телеграм-каналди гизвай делилралди, 2024-йисан январь-февраль варцара пар чуьгадай 28,2 агъзур автомобиль акъуднава. Къейдзавайвал, 2023-йисан и мударддив гекигайла, им 53,1 процентдин артух рекъем я.

Чешмеди хабар гузвайвал, кьилди кьачуртла, тек са февралдин вацра уьлкведин конвейеррилай пар чуьгадай 15,3 агъзур машин алатнава. Виликан йисан и мударддив гекигайла, им 21,4 процентдин гзаф я.

«Лезги газетда» диндин пак кьхьнар жезва. Гъавилляй ам чиркин чкайрал гадарун кьадагъа я.

